

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Årsmelding 2016
Handelshøyskolen,
NMBU

Fra Handelshøyskolens strategiske plan:

Visjon:

Handelshøyskolen skal være en fremragende "School of Economics and Business" i samsvar med NMBUs visjon: Kunnskap for livet! - Knowledge for Life!

Virksomhetsidé ('Mission'):

Handelshøyskolen skal utvikle og anvende økonomisk teori og metode – i kombinasjon med teori og metoder fra andre samfunnsfag, etikk, naturfag og teknologi – som grunnlag for beslutninger om økonomisk, sosial og miljømessig bærekraftig ressursutnytting på organisasjons- og samfunnsnivå.

Handelshøyskolen skal utgjøre NMBUs miljø for økonomisk forskning, og skal bidra med økonomisk ekspertise til andre fakulteter og institutter i deres forskning og undervisning.

Handelshøyskolen eksisterer for å:

utføre forskning som utgjør en forskjell: Utføre forskning av høy kvalitet og samfunnsmessig relevans i økonomi, administrasjon og ledelse, vitenskapsteori og filosofi, for å underbygge undervisningen, positivt påvirke samfunnsdebatten, bedre beslutningsprosesser og for å bidra til kunnskapsutviklingen på våre fagområder.

tilby høykvalitets utdanning og akademiske grader som gir merverdi i arbeidsmarkedet – både til studenter i handelshøyskolens egne programmer og andre studenter på universitetet.

Innhold

Styrets beretning	3
Vegen til skatteparadis: følg pengane	13
Bioøkonomi og klima - det er tilbud og etterspørsel det.....	15
Har ledelse noen betydning for virksomhetens resultater?	18
Organisasjon	21
Personale	22
Vitenskapelige publikasjoner	27
Populærvitenskapelige artikler	31
Priser	33
Doktoravhandlinger/-disputaser.....	35
Masteroppgaver	39
Undervisning.....	47
Referee for internasjonale vitenskapelige tidsskrift	51
Opponentoppdrag ved andre universiteter.....	53

Styrets beretning

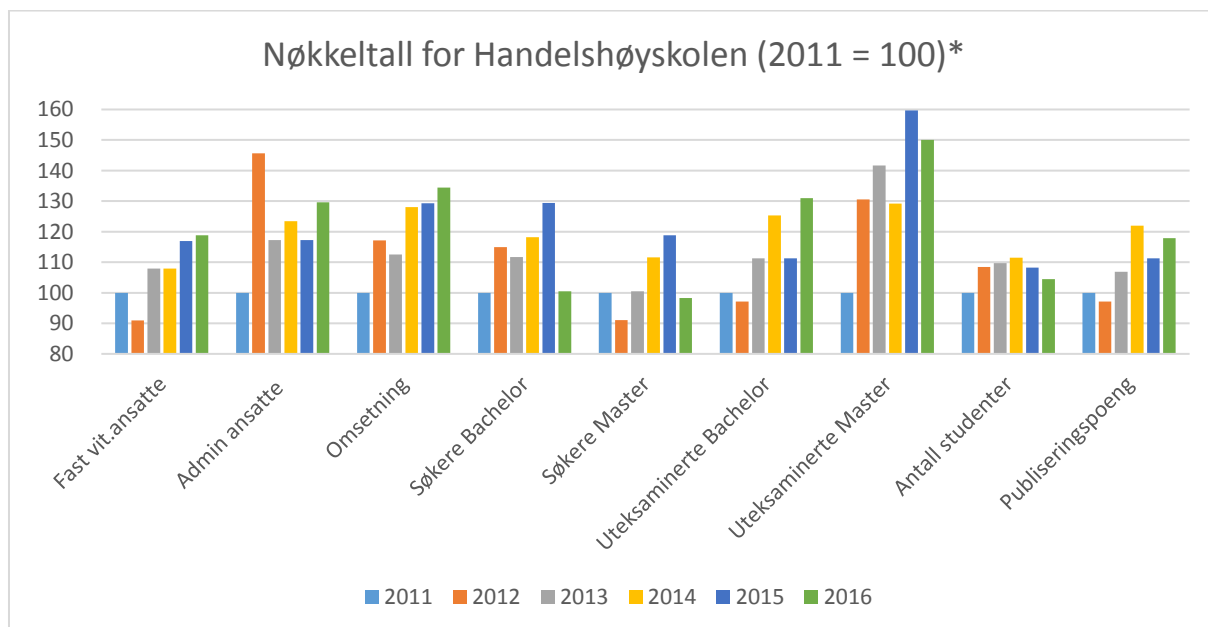
Instituttleder
Ragnar Øygard

Til tross for en krevende omorganiseringsprosess av NMBU, har Handelshøyskolen levert gode resultater også i 2016 innen forskning og utdanning. De økonomiske rammene er stramme og rommet for store strategiske satsinger har derfor vært begrenset.

Universitetsstyret vedtok i januar 2016 en omorganisering av NMBU, der antall enheter skulle reduseres fra tre fakulteter og tretten institutter til maksimalt seks enheter på «nivå 2». Flere av forslagene som ble lagt fram innebar en sammenslåing av Handelshøyskolen med andre institutter. Utfallet av prosessen at Handelshøyskolen gikk fra å være ett av tre institutter under Fakultet for samfunnsvitenskap, til å bli et eget fakultet fra 2017. Tidligere organisering av NMBU (fra 2014) var til hinder for å oppnå internasjonal akkreditering som handelshøyskole. Universitetsstyret la vekt på at en forutsetning for at Handelshøyskolen består som eget fakultet, er at den gjennomfører og lykkes med en prosess for internasjonal akkreditering i AACSB (The Association to Advance Collegiate Schools of Business).

Omorganiseringen innebærer at instituttstyret ble oppløst fra 31.12.16 og at ledelsen av fakultet overtas av et nytt fakultetsstyre og en tilsatt dekan som daglig leder.

Resultater, måloppnåelse og ressursinnsats omtales nærmere i det følgende. Styret avslutter med noen vurderinger av framtidige utfordringer for Handelshøyskolen.

*De absolutte tallene er gjengitt lengre bak i styrets beretning.

Utdanning

I 2016 falt søkningen til tre av studieprogrammene, mens to opplevde økt søkning. Søkningen til Bachelor i økonomi og administrasjon falt med 30%, mens den sank med ca 10% for slike bachelorutdanninger nasjonalt. Det nasjonale fallet kan ha sammenheng med søkeres forventninger om framtidig arbeidsmarked for denne utdanningen, men det er vanskelig å vite hva som har ført til det ekstra store fallet her. Én hypotese er at det kan ha sammenheng med ny hjemmeside for NMBU, hvor studiene i økonomi og administrasjon er mindre synlige.

Søkningen til Master i økonomi og administrasjon falt også, men her viste det seg at søkeres karakterer var bedre i gjennomsnitt enn i 2015 og «ja»-prosenten var større, slik at vi fikk flere nye studenter enn i 2015 selv om vi beholdt samme opptakskrav.

Søkningen økte litt for bachelor i samfunnsøkonomi, i likhet med tilsvarende studier andre steder i Norge. Fallet i søkningen var derimot størst for master i samfunnsøkonomi (economics), men størstedelen av fallet skyldes en halvering av antall internasjonale søkere (fra utenfor EØS), fra 173 til 88. Dette skyldes sannsynligvis økte krav til søkeres engelskkunnskaper. Erfaringsmessig er det bare en håndfull av de ca 10-20 internasjonale søkerne som får tilbud om plass som begyinner på studiet.

Søkningen til Master i Entreprenørskap og innovasjon viste en fin økning fra 2015.

Tabell 1 Søkningen til studiene, antall primærsøkere i Samordna opptak (bachelor) og direkte til NMBU (master) (Kilde: Samordna opptak, Felles studentsystem)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bachelor samfunnsøkonomi	24	31	37	45	44	53
Bachelor økonomi og administrasjon	190	215	202	208	233	162
Master samfunnsøkonomi (Economics)*	176	130	242	289	273	160
Master utviklingsøkonomi (DNRE)**	90	24	-	-	-	-
Master entreprenørskap og innovasjon	66	80	74	50	80	91
Master økonomi og administrasjon	352	389	371	424	460	421

*Omfatter også internasjonale søkere (henholdsvis 223, 173 og 88 for årene 2014-16)

**Studiet er avviklet. Ikke opptak etter 2012

Universitetsstyret har holdt opptaksrammene ganske uendret siden 2011. Handelshøyskolen tilstreber en ordning der totalrammen på 125 opptatte til de to bachelorstudiene fordeles avhengig av søkertall og karakterer, slik at det skal være omtrent like vanskelig å komme inn på begge programmene. Erfaringsmessig får vi det ønskede antall studenter når vi gir dobbelt så mange tilbud som det er plasser i rammen. Dessverre ble det ikke gjennomført prøveopptak for å justere rammene i 2016, slik at opptaket ikke ble justert i forhold til redusert søkning til økonomi og administrasjon (B-ØA) og økt søkning til samfunnsøkonomi (B-ECON). Det medførte reduserte opptakskrav til B-ØA og økte til B-ECON. Opptakskravet for henholdsvis ordinær kvote og primærvitnemål til B-ECON økte fra 46,9 og 41,8 til 50,2 og 42,4, mens for B-ØA falt de fra henholdsvis 48,8 og 44,5 til 47,3 og 42,4.

For masterprogrammene ble opptakskravet holdt uendret fra 2015 på en god C (cirka 3,30) som snittkarakter fra bachelor. Bedre søkere og høyere tilslagsprosent medførte en sterk økning i antall nye studenter til M-ØA (noe som kan bli en utfordring for veiledningskapasiteten våren 2018).

Tabell 2 Antall nye studenter møtt (registrert pr 1. oktober) (Kilde: Felles studentsystem)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bachelor samfunnsøkonomi	22	28	18	34	31	23
Bachelor økonomi og administrasjon	95	114	112	87	97	104
Master samfunnsøkonomi (Economics)	17	11	12	19	30	19
Master utviklingsøkonomi (DNRE)	8	1	-	-	-	-
Master entreprenørskap og innovasjon	21	26	26	17	21	25
Master økonomi og administrasjon	89	70	83	91	66	91
Sum antall nye studenter	252	250	251	248	245	262

Antall registrerte studenter totalt har falt med 3,5 % fra 2015 til 2016. Det er også variasjon gjennom året, ved at det er en del frafall av studenter, særlig av bachelorstudenter, og særlig i det første året, og ved at en del masterstudenter leverer sin masteroppgave om høsten. Noen bachelorstudenter har også tatt fag ved andre læresteder, slik at de kan gjennomføre på kortere enn normalt tid – mens andre arbeider ved siden av studiene og bruker mer enn normalt tid. Begge deler medfører at en del studenter avslutter i desember, og dermed færre studenter i vårsemesteret.

Tabell 3 Antall registrerte studenter pr 1. oktober (Kilde: DBH)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bachelor samfunnsøkonomi	74	82	77	94	79	75
Bachelor økonomi og administrasjon	276	303	325	298	295	298
Master samfunnsøkonomi	43	42	40	46	59	51
Master miljø- og utviklingsøkonomi (DNRE)	22	21	10	6	3	1
Master entreprenørskap og	40	58	60	53	52	52
Master økonomi og administrasjon	173	175	176	201	192	178
Sum antall studenter	628	681	689	700	680	656

Studiepoengproduksjonen har falt med 3% fra 2015 til 2016 etter at den lenge har vokst hvert år. Noe av fallet kan skyldes at studenter fra andre studieprogrammer enn Handelshøyskolens i mindre grad tar emner ved Handelshøyskolen, samtidig som det er slutt på økningen i opptaket av nye studenter til Handelshøyskolen. Det er ønskelig å øke samarbeidet med andre fakulteters programmer – ikke minst til studiet i Industriell økonomi ved Fakultet for realfag og teknologi.

Tabell 4 Emnetilbud, årsstudenter og grader tildelt

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall emner (kurs) tilbudt	88	85	90	92	92	95
Antall emnestudiepoeng tilbudt	650	660	685	665	710	755
Antall "årsstudenter"*	568	604	635	667	689	669
Antall masterkandidater	71	101	102	89	115	108
- Entreprenørskap og innovasjon	15	14	11	22	28	21
- Samfunnsøkonomi	5	12	12	12	10	11

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- Økonomi og administrasjon	38	67	74	52	76	75
- Utviklingsøkonomi (DNRE)	12	8	5	2	1	1
- Økonomi og ressursforvaltning	1	-	-	1	-	-
Antall bachelorkandidater	69	75	79	92	79	93
- Samfunnsøkonomi	11	9	12	12	12	6
- Økonomi og administrasjon	55	65	64	80	67	87
- Økonomi og ressursforvaltning	3	1	3	-	-	-

*En «årsstudent» tilsvarer 60 studiepoeng (ECTS) bestått. Tallet inkluderer ikke «gjentak» av eksamener, men inkluderer PhD-emner.

Det ble gjennomført en omfattende ekstern evaluering av studieprogrammet Master i entreprenørskap og innovasjon i 2015. Evalueringsrapporten ga i hovedsak en svært positiv vurdering av studieprogrammet, og trekker spesielt fram «the applied entrepreneurial learning methods». Utvalget trakk også fram den store innsatsen som de ansatte tilknyttet programmet har lagt ned i arbeidet med å videreutvikle programmet. Samtidig påpekes svakheter og risikoer, bl.a. knyttet til faggruppens størrelse (under kritisk størrelse) som begrenser muligheten for å kunne tilby et bredere tilbud i programmet og til universitetets øvrige studenter. I 2016 ble det utarbeidet en handlingsplan for å følge opp evalueringen. Den resulterte bl.a. i utlysning av et professorat i innovasjon og entreprenørskap, som fikk 22 søkere, men tilsettingsprosessen ble ikke fullført i 2016.

En aktiv studentforening, Optimum, er et viktig bidrag til studiemiljøet. Handelshøyskolens næringslivskontakt bør styrkes, og vi arbeider med flere tiltak i undervisningen og studentenes kontakt med bedrifter, bl.a. jevnlig bedriftspresentasjoner.

Handelshøyskolens studenter uttrykker generelt tilfredshet med sine studier, bl.a. i følge den årlige Econa-undersøkelsen og det nasjonale Studiebarometeret.

Forskning

Handelshøyskolens forskning ved spenner over mange områder, bl.a.: vitenskapsteori og filosofi, akvakultur, finans, organisasjon og ledelse, entreprenørskap og innovasjon, landbruksøkonomi, matøkonomi, utviklingsøkonomi, miljø- og ressursøkonomi og klimapolitikk. Ved ansettelse av professor Annette Alstadsæter i 2016 er forskningen utvidet til også å omfatte skatt. I 2016 har det blitt arbeidet med å etablere forskergrupper innen flere av disse temaene.

I forbindelse med evaluering av samfunnsvitenskapene i Norge har Handelshøyskolen trukket fram noen eksempler på forskning som har hatt spesiell betydning for samfunnet:

- CO₂-utslipp fra norsk olje- og gassutvinning: Knut Einar Rosendahl har studert hvorvidt norsk olje- og gassutvinning er renere enn utvinning i andre land – renere i betydningen lavere CO₂ utslipp pr enhet produsert gass og olje. Dette er en viktig problemstilling i debatten om norsk olje- og gassutvinning, og Rosendahls forskning har derfor fått stor oppmerksomhet.
- Velferdstap fra naturinngrep: I debatten om utbygging av kraftlinjer gjennom Hardanger, har Ståle Navrud bidratt med studier av velferdstap fra de naturinngrepene som kraftlinjene representerer.
- Skattepolitikk: Forskingen til Annette Alstadsæter om skattevridninger og –tilpassinger har bidratt til å informere debatten om endringer i skatteregler i Sverige og Norge, og har vært et viktig innspill til skattereformer i de to landene.

- Landfordeling i Etiopia: Stein Holden har studert Etiopias politikk for å tilordne og dokumentere private landrettigheter. Studiene hans har hatt betydning for utforming av Etiopias lover på området og den videre landreformen. Gjennom Holdens samarbeid med Verdensbanken har forskningen bidratt til liknende programmer i andre afrikanske land.
- Fattigdom og miljø: Arild Angelsen har ledet et internasjonalt nettverk som har samlet detaljerte data fra 8000 hushold i 24 utviklingsland. Prosjektet har gitt ny innsikt i betydningen av inntekter fra utmark for fattige familier i utviklingsland, og har endret praksis for hvordan FAO og Verdensbanken samler inn data.

Andre eksempler fra forskningen og en samlet publikasjonsliste er presentert lenger bak i årsmeldingen. Av områder med stor eksternt finansiert virksomhet er blant annet disse:

- Filosofi: Center for Advanced studies: «Disclosing the Fabric of Reality – the Possibility of Metaphysics in the Age of Science»
- Vitenskapsteori: Et flerårig prosjekt «CauseHealth» med bevilgning fra forskningsrådets prestisjefylte FRIHUM-program startet opp i 2015.
- Miljø-, ressurs-, energi- og klimaøkonomi: Her er det flere prosjekter med finansiering fra forskningsråd og internasjonale organisasjoner i samarbeid med andre på NMBU (CERAD). Porteføljen på området omhandler både studier av tropisk avskoging (REDD), verdsettingsstudier, analyse av energisektoren og grunnleggende systemforståelser på klimaområdet.
- Akvakultur, fiskemarkeder og forbrukerstudier: Deltagelsen i EU-prosjektet «SUSDIET» er et viktig internasjonalt samarbeid for instituttet.
- Utviklingsøkonomi: Viktige temaer er utvikling i rural sektor i Øst-Afrika, og forvaltning av naturressurser (land, skog).
- Entreprenørskap og innovasjon: Deltakelse i prosjektet “Sustainable business development through innovation and entrepreneurship- KRUS” (BIONÆR, NFR)
- Samarbeidsprosjekter knyttet til kapasitetsutvikling ved samarbeidsinstitusjoner i Kirgisistan (AUCA) og Etiopia og Malawi (CLISNARP).

Tabell 5 Eksternt finansierte forskningsprosjekter

Prosjektnavn	Prosjektleder	Finansieringskilde	Finansiering til HH i 2016	Total finansiering	Periode
CLISNARP	Holden	NORAD	1 626 400	18 000 000	2013-2018
MUBS	Bergland	NORAD	716 626	18 000 000	2016-2021
AUCA	Garcia	SIU	1 929 817	6 000 000	2016-2019
Adoption Malawi	Holden	CGIAR	750 950	950 000	2016-2017
BANGFISH	Guttormsen	Univ. of Copenhagen	0*	310 000	2015-2019
CAUSE HEALTH	Anjum	NFR – FRIHUM	2 638 000	9 000 000	
		Egenfinansiering	502 000	2 062 000	
KRUS	Kubberød	NFR via SIFO	1638600*	4 982 000	2015-2018
FIRMS	Alstadsæter	NFR – SKATT	-798 590	3 584 000	2014-2017
		Egenfinansiering	130 000	334 000	
Coast-Benefits	Navrud	NFR via UiS	95000*	270 000	2016-2018
SUB DIET	Alfnes	NFR via ERA net (EU)	154 333	2 035 000	2014-2017
		Egenfinansiering	175 000	438 000	
Solarier	Navrud	Statens strålevern	270 000	270 000	2016-2017
Aqua Genome	Aarset	NFR via SIFO	300000*	600 000	2013-2017
CERAD	Navrud	NFR via MINA	90000*	1 100 000	2013-2022
		Egenfinansiering	186 375	1 675 152	

Prosjektnavn	Prosjektleder	Finansieringskilde	Finansiering til HH i 2016	Total finansiering	Periode
Diffusion	Rosendahl	NFR via FNI	100000*	385 000	2014-2017
Energix	Rosendal	NFR via SSB	141000*	1 294 000	2014-2017
Integrated	Jensen	NFR - KLIMAFORSK	1 158 333	4 480 000	2014-2018
Econ. Eff	Aarset	NFR via SINTEF	375000*	633 000	2014-2017
SUM uten egenfinansiering			8 445 869	71 893 000	

*Beløpet er Handelshøyskolens andel for prosjekter som foregår i samarbeid hvor andre institutter er prosjektleder.

**Negativt beløp skyldes ulik periodisering av overføring til samarbeidspartner og tildeling fra Forskningsrådet.

Publiseringen var omtrent like stor i 2016 som året før målt i antall publiseringspoeng, mens antall publikasjoner økte noe. Andel av publikasjoner som var på Nivå 2 falt fra 2015 til 2016.

Tabell 6 Publiseringspoeng og antall publikasjoner i Nasjonal vitenskapsindeks (Cristin)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall publikasjoner totalt	54	50	62	72	65	71
-Antall tidsskriftartikler	39	36	43	63	58	64
-Antall kapitler i vitenskapelig antologi	13	13	18	9	7	7
-Antall vitenskapelig monografi	2	1	1	0	0	0
-Andel publikasjoner på «Nivå2»	29%	28%	36%	28%	25%	14 %
Antall Publiseringspoeng	37,17	36,1	39,71	45,35	66,80*	64,52*
Antall Publiseringspoeng pr fagårsverk	0,81	0,81	0,80	0,996	1,45*	1,3*
					(0,90)	(0,88)

*Beregningsmåten for publiseringspoeng ble endret i 2015. Etter gammel beregningsmåte oppnådde Handelshøyskolen 43,82 publiseringspoeng i 2016, noe som tilsvarer 0,88 gamle poeng per "fagårsverk" - hvor antall "fagårsverk" tilsvarer antall stillingsandeler vitenskapelig ansatte pr 1.oktober.

Forskerutdanning

Det ble i 2016 tildelt fire doktorgrader (mot 7 i 2015). Mål for årlig antall grader er 6, men resultatet varierer mye fra år til år, med et gjennomsnitt på 4,5 pr år i perioden 2011-2016. Det ble tatt opp 8 nye PhD studenter høsten 2016, slik at det ved årets utgang var 39 registrerte PhD studenter ved instituttet. Av de nye studentene, er fire ansatt som stipendiater, hvorav en i en ny stipendiatstilling som inngår i Handelshøyskolens budsjetttramme, mens de øvrige er såkalte «ambulerende stipendiatstillinger» som tildeles til fagenhetene etter en formel basert på instituttets størrelse og vitenskapelig publisering. En ny PhD student er tilknyttet et NORHED-prosjekt finansiert av Norad og en er tilsatt ved NIBIO.

Handelshøyskolen har deltatt i Nasjonal forskerskole for bedriftsøkonomi, hvor norske institusjoner samarbeider om å gi forskerkurs. Den ble faset ut i 2016 etter at bevilgningen fra Forskningsrådet tok slutt, men det arbeides med et felles initiativ fra NRØA for å videreføre forskerskolen med egne ressurser.

Handelshøyskolen gir også forskerkurs i vitenskapsteori og -etikk for PhD studenter ved hele universitetet. I 2016 ble dette kurset også gitt i Longyearbyen, for PhD studenter ved Universitetsenteret i Svalbard (UNIS). Evalueringen var så positiv at det er utsikter til at det vil bli gjentatt i 2018.

Det er svært krevende for både PhD-studenter og institutt å gjennomføre en god PhD-utdanning som når gode internasjonale standarder for PhD-grader innenfor tre år, som er normert tid og varighet av finansiering. Det er derfor et fåtall av PhD-studentene som klarer å fullføre innen en slik ramme. PhD-stipendiatene har muligheter til å opparbeide seg lengre tid gjennom arbeid ved instituttet (timelærer, eksterne oppdrag, osv.). For eksternt finansierte PhD studenter forsøker vi å legge opp til en finansieringsperiode på fire år. For de fire som disputerte i 2016 var gjennomsnittlig netto gjennomføringstid 3,4 år (permisjoner fratrukket total tid), noe som er meget tilfredsstillende.

Internasjonalt samarbeid

Handelshøyskolens forskning og utdanning er i sin natur internasjonal, med utstrakt samarbeid med forskere i andre land og betydelig innslag av gjestestudenter. Våre forskere er aktive deltagere på internasjonale konferanser og forskernettverk. Mange av Handelshøyskolens forskere legger også ned et betydelig arbeid i fagfellevurdering av vitenskapelige arbeider innsendt til internasjonale tidsskrifter.

Handelshøyskolen har i 2016 deltatt i to større prosjekter for institusjons- og kapasitetsutvikling i lavinntektsland. Et samarbeidsprosjekt med American University of Central Asia (AUCA) i Bishkek, Kirgisistan omfatter utveksling av lærere og studenter. Flere av Handelshøyskolens lærere har undervist ved AUCA, mens studenter fra AUCA tar deler av sitt studium på Ås. Handelshøyskolen har også sammen med Mekelle University, Etiopia og LUANAR i Malawi et flerårig kapasitetsbyggingsprosjekt under NORHED-programmet finansiert av Norad. Prosjektet omfatter blant annet forskningssamarbeid og finansiering for at forskere ved de to afrikanske universitetene kan ta doktorgrad ved NMBU. I 2016 ble det også inngått endelig avtale om et femårig NORHED prosjekt for kapasitetsutvikling, særlig innen området energiøkonomi, ved Makerere University Business School (MUBS) i Uganda. Også i dette programmet skal Handelshøyskolen medvirke ved å gi forskerutdanning til kvinner i staben ved MUBS, undervise ved MUBS og delta i forskningssamarbeid.

Internasjonal akkreditering

Handelshøyskolens styre vedtok i juni å sette i gang en prosess for å søke om internasjonal akkreditering av Handelshøyskolen i The Association to Advance Collegiate Schools of Business, AACSB. Ettersom det har blitt mange handelshøyskoler i Norge og internasjonalt, har det blitt viktig å kunne vise til internasjonale akkrediteringer – i tillegg til den nasjonale NOKUT-akkrediteringen. Det er viktig fordi:

- Akkreditering signaliserer kvalitet overfor søkere, studenter, arbeidsgivere og samfunnet ellers, og framhever dermed Handelshøyskolen ved NMBU i forhold til andre uten akkreditering – eller i konkurransen med de som har.
- Internasjonal akkreditering er viktig for å få gode utvekslingsavtaler for studentene med gode skoler i utlandet. For en liten, ukjent handelshøyskole fra et ukjent norsk universitet (i alle fall ukjent blant økonomiutdanninger), er det vanskelig å vinne innpass. Internasjonal akkreditering vil være en god hjelp til å oppnå bedre avtaler enn de vi har, og dermed at vi kan få til mer utveksling og at studentene kan få bedre utbytte av sin internasjonale utveksling.
- Akkreditering gir medlemskap i et internasjonalt nettverk av business-skoler.
- Arbeid for akkreditering gir et konkret og oppnåelig mål for Handelshøyskolens kvalitetsarbeid.

Akkreditering handler ikke bare om å få et stempel som kan settes på hjemmesiden. Det er også en prosess hvor Handelshøyskolen må heve kvaliteten av det vi gjør, særlig innen undervisning, opp mot det som er definert som «best practice» internasjonalt. Det å leve opp til en slik internasjonal målestokk og inngå i et system hvor vi stadig må forbedre oss (for å opprettholde akkreditering), vil være viktig for å holde «trøkk» på kvalitetsarbeidet.

Av de to akkrediteringsorganene som er de mest aktuelle: EQUIS og AACSB, har Handelshøyskolen valgt AACSB fordi denne er mer kjent og anerkjent globalt, legger større vekt på utdanningskvalitet, og har en noe mindre omstendelig søknadsprosess. AACSB har også en søknadsprosess som er mer trinnsvis, og derfor medfører lavere risiko.

Å sikre AACSB akkreditering er likevel en omfattende prosess. Den tar fra 2-7 år, med et snitt på 4 år. Det er et omfattende sett av krav – eller standarder – som skal tilfredsstilles. Første steg er å oppnå godkjenning som søknadsverdig – *Eligibility for application*.

Personale

Professor Annette Alstadsæter tiltrådte 1.1.16 innen fagområdet skatteøkonomi og økonomistyring og ble dermed instituttets første kvinnelige professor. Hun er også den første professoren i Norge i skatteøkonomi.

Seniorrådgiver Inger Lise Labugt gikk av for aldersgrensen i mars etter nesten 50 år ved instituttet. Hun begynte som fagkonsulent i arbeidslære, men avsluttet sin karriere som studieveileder. Judith Marie Holter ble tilsatt som ny studieveileder fra april.

Åshild Auglænd Johnsen tiltrådte som postdoktor fra april. Nye stipendiater fra august 2016 er: Marie Bjørneby, Kine Aurland-Bredesen, Dag Yngve Dahle og Ulrik Meisner.

I 2016 hadde Frode Alfnes forskningstermin i første halvår, og Roberto Garcia og Ståle Navrud i andre halvår. Frode Kjosavik hadde også ekstra forskningstermin i første halvår for å arbeide ved Center for Advanced Studies i Oslo.

Tabell 7 Antall stillingsandeler i ulike kategorier pr 1. oktober (DBH)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vitenskapelige	45,8	44,3	49,5	45,5	46	49,8
hvorav: -- fast vitenskapelige*	26,5	24,1	28,6	28,6	31	31,5
-- bistillinger	1,2	1,9	0,9	0,9	1	1,5
-- forsker (midlertidig)	2,5	3,3	2,0	0,5	0	0
-- stipendiater**	13,8	14,6	17	11,6	10	11
-- postdoktor	2	2	1	4	4	5
Administrative	8,1	11,8	9,5	10	9,5	10,5
SUM	53,9	56,1	59	55,5	55,5	60,3

*Professor, førsteamanuensis, forsker, dosent, førstelektor, universitetslektor

**Omfatter bare ansatte stipendiater – ikke «kvotestipendiater» og PhD-studenter med annen finansiering.

Ressursinnsats

Handelshøyskolens samlede omsetning i 2016 var på kr xx millioner, hvorav kr xx millioner kom fra bevilgninger over NMBUs budsjett fra Kunnskapsdepartementet. Resten er prosjektinntekter fra ulike finansieringskilder i Norge og utlandet. Bevilgning fra NMBU økte med 9 % (nominelt), mens samlet inntjening fra eksterne bidrags- og oppdragsprosjekter økte med 10,4 %, men med en del variasjon i de ulike finansieringskildene for prosjekter. Veksten i bevilgning fra NMBU skyldes først og fremst økning fra 2013 til 2014 i resultatene som inngår i NMBUs budsjettmodell (studiepoeng, doktorgrader, publikasjoner, prosjektomsetning) og tildeling av nye fullfinansierte studieplasser. I tildelingen fra Universitetsstyret (Kunnskapsdepartementet) utgjorde de ulike komponentene basisbevilgning, forskningsresultater og utdanningsresultater henholdsvis 47%, 8 % og 45 %. I universitetets budsjett for 2017 ble Handelshøyskolens basisbevilgning redusert med 5,5 %.

Tabell 8 Handelshøyskolens omsetning (1000 kroner)

	2012	2013	2014	2015	2016	Endring 2015-2016	Andel i 2016
Kunnskapsdepartementet	36 987	38 874	44 726	44 760	48 582	8,54 %	82,70 %
Samlede prosjektinntekter	14 186	10 273	11 202	9 207	10 166	10,42 %	17,30 %
- Staten forøvrig	1 228	666	1 826	1 904	2 357	23,79 %	4,01 %
- Forskningsrådet	9 101	7 822	6 569	3 323	6 339	90,76 %	10,79 %
- EU			274	580	815	40,52%	1,39 %
- Utlandet	3 332	1 496	2 373	3 400	655	-80,74 %	1,11 %
- Privat	525	289	160	0	0	0,00%	0,00 %
SUM	51 173	49 147	55 928	56 470	58 748		

Utfordringer

Instituttstyret har identifisert flere utfordringer som det er viktig å arbeide videre med:

- Økende konkurranse fra andre studiesteder som tilbyr lignende utdanninger. Samlet søkning til økonomisk-administrative utdanninger falt i 2016. For å møte konkurransen er det nødvendig å arbeide videre med kvaliteten i utdanningene og markedsføringen av dem.
- Arbeidet med internasjonal akkreditering i AACSB.
- Kutt i tildelt budsjetttramme fra Universitetsstyret for 2016 og 2017 – og utsikter til videre kutt – må innpasses i budsjettet på en slik måte at minimerer det effekter på kvalitet og omfang av Handelshøyskolens utdanning og forskning.
- Behov for styrket kontakt med arbeidslivet i utdanningen og forskningen
- Utvikle samarbeidet med andre fagmiljø ved NMBU, særlig for å utvikle bredden i valgfrie tilbud for Handelshøyskolens programstudenter, men også for å gi relevante bidrag på våre fagområder til studenter ved øvrige studieprogram ved NMBU.
- Tiltak for å redusere frafall av studenter gjennom studiene må videreføres og styrkes. Etablering av et eget innføringsemne i matematikk tilpasset økonomistudentene, til erstatning for MATH100 fra 2017, kan være et tiltak for å redusere frafall i bachelorstudiene.
- Omfanget av ekstern finansiering av forskning ved Handelshøyskolen har falt over flere år. Det er ønskelig å snu denne trenden for å kunne styrke forskningen ved instituttet.
- I 2016 har det vært etablert noen mer formaliserte aktiviteter innenfor ulike forskningstemaer (forskergrupper). Erfaringene tilsier at arbeidet med og i slike grupper bør videreføres og forsterkes.

I 2016 besto instituttstyret av:

Ragnar Øygard (instituttleder)

Arild Angelsen

Elin Kubberød

John Høsteland

Mogens Lund

Lars Mørk

Federico Cammelli

Anne Aase-Mæland

Andreas Reme Gunnestad (Høsten)/ Ida Barlaup Pedersen (Våren)

Foto: Anton Hjeltnes

Vegen til skatteparadis: følg pengane

Handelshøyskolen fikk i slutten av 2016 tildelt eksternfinansiering fra Norges Forskningsråds prestisjetunge FRIHUMSAM-program. Tildelinga gikk til prosjektet “*How to tax capital in a globalized world? Lessons from population-wide administrative data*” ved prosjektleder Annette Alstadsæter. Prosjektet er eit samarbeid med Niels Johannesen (Københavns Universitet) og Gabriel Zucman (UC Berkeley) og har ein varighet på 3 år.

Det er stor merksemd rundt skatteparadisas rolle skatteunndraging, men lite empirisk kunnskap på området. Prosjektet bruker nye skandinaviske data til å berekne omfanget av skjulte utanlandsformuer og til å analysere kva dette bl.a. betyr for målt ulikhet.

Annette Alstadsæter
Professor
Handelshøyskolen, NMBU

Det finst inga liste over skatteparadis som alle land er samde om, men skatteparadis har ein del felles kjenneteikn. Eit skatteparadis tilbyr hemmelighald av finansielle opplysningar, har låg eller ingen skatt. Eit tredje kjenneteikn ved skatteparadis er svak regulering. Dette er særleg taltalande for bankar og forsikringsselskap, som ved å flytte aktivitetar til skatteparadis kan omgå heimlandets finansielle regulering, som til dømes eigenkapitalkrav. Eit fjerde kjenneteikn ved skatteparadisa er politisk stabilitet, som er ein føresetnad for at utlendingar skal tørre plassere sine pengar i landet. Enkelte skatteparadis, som t.d. Panama, kan likevel fungere trass i ustabilitet, fordi dei hovudsaklig tilbyr kapitaleigarane mulighet til å skjule faktisk eigarskap til bankinnskot i stabile tredjeland. Pengane er ikkje plasserte i Panama.

Det er ikkje i seg sjølv ulovleg å ha konto eller bruke tenestar i eit skatteparadis. Det er hemmelighald som mogleggjer både skatteunndraging, korrupsjon, terrorfinansiering og anna kriminalitet via skatteparadis.

Det er per definisjon vanskelig å berekne omfanget av skatteunndraging ved skjulte utanlandsformuer. Men dei siste åra har det kome fleire nye datakjelder som mogleggjer forskning på dette området. Nye berekningar tilseier at 48 000 milliardar kroner er plasserte i skatteparadis, noko som utgjer 8% av verdas finansformue.¹ Dette inkluderer ikkje realaktiva som t.d. kunst og gull, så dei totale skjulte formuene er større.

Det årlige tapet i skatteproveny frå dei skjulte formuene er rundt 1 600 milliardar kroner. Det er få land som har formuesskatt, så mesteparten av det tapte skatteprovenyet kjem frå unndratt inntektsskatt på avkastinga av formuen.

Illustrasjon: Bruce Rolff; Shutterstock

Omfanget av skjulte formuer i skatteparadis varierer mellom ulike verdensdelar, frå 4% av finansformuen i USA og Asia, 10% i Europa, 22% i Latin-Amerika, 30% i Afrika og 50% i Russland.

Men sjølv med kunnskap om dei totale formuane som er plasserte i skatteparadis, så veit ein framleis ikkje kven som skjuler formue der. Dette jobbar vi med å kaste lys over i prosjektet, der vi ved hjelp av unike anonymiserte mikrodata frå Norge, Sverige og Danmark kan observere kven som skjuler formue i skatteparadis og kva implikasjonar dette har for ulikheten på tvers av befolkninga.

¹ *Zucman, Gabriel: The Hidden Wealth of Nations, September 2015, University of Chicago Press.*

Bioøkonomi og klima – det er tilbud og etterspørsel det ...

Bioøkonomi innebærer redusert bruk av lagerressurser og større vekt på kretsløpsressurser. Denne overgangen fra lager- til kretsløpsressurser er en vesentlig årsak til at mange ser på biologiske løsninger som bedre for miljøet. Skal disse løsningene bli en realitet, må de lønne seg. Og da er det tilbud og etterspørsel som gjelder.

Eirik Romstad
Førsteamanuensis
Handelshøyskolen, NMBU

Flere framtrepende biologer, bl.a. Nils Chr. Stenseth, tidligere preses i det Norske Vitenskapsakademi, har uttalt at det 21. århundre vil stå i biologiens tegn. Sjøl om det biologiske potensialet er høgt, så er det ikke fritt fram for bioøkonomien slik begrepet nå brukes i det offentlige ordskiftet. Det er spesielt to forhold som må avklares. For det første må det være tilstrekkelig etterspørsel etter de biologiske løsningene. Dernest må være man i stand til å tilby de varene og tjeneste som etterspørres til låge nok priser. Slik sett er bioøkonomien ikke spesielt forskjellig fra vanlig økonomi – det dreier seg hovedsakelig om etterspørsel og tilbud.

Diskusjonene rundt den nye bioøkonomien har i første rekke dreid seg om potensialet for verdiskapning og nye arbeidsplasser. Dette er forhold som politikere flest er opptatte av. Ulike grupper prøver naturlig nok å posisjonere seg slik at de kan bli del av eventuelle store satsninger. Men hva kreves egentlig for å lykkes?

Ingeniører og naturvitere har vært spesielt aktive i å understøtte mulighetene på tilbudssida. Dette gir seg ofte utslag i form av konkrete forslag som at vi har en ressurs, f.eks. greiner og rot (grot) fra skogbruket. Det er lett å se at det her ligger et uutnytt potensiale, men det at noe er teknisk eller biologisk mulig er ikke nok for å møte utfordringene på tilbudssida. I tillegg må produksjonen bli billig nok. La meg trekke fram to områder som jeg trur er spesielt viktige på tilbudssida i Norge.

(1) Høge lønninger: Noen prøver å gjøre høge lønninger til et problem og argumentere for at lønningene skal ned. Det er ingen fornuftig strategi. Skal det nye biobaserte næringslivet få det omfanget mange ser for seg, må man være i stand til å betale like høge lønninger som ellers i økonomien. Klarer vi ikke det, vil kun et fåtall arbeidstakere flytte til de nye næringene og vi får ikke store nok omstillinger til at vi kan snakke om et grønt skift eller en ny bioøkonomi. Høge lønninger krever høg grad av automatisering eller industrialisering for at man skal være i stand til å konkurrere på pris.

(2) Høge transportkostnader: Grot er et godt eksempel i så måte. Dette er ei råvare med låg verdi og stort volum. Dvs. at man ikke skal transportere denne råvara spesielt langt før den ikke er konkurransekraftig med

substituttene sine. Lokale markeder for grot sliter ikke med høge transportkostnader i samme grad som i regionale, nasjonale eller internasjonale markeder.

Mens lokale markeder kan skape en viss aktivitet i nærområdene, vil ikke råvarer som grot kunne skape grunnlag for ny virksomhet i stort omfang med mindre man finner bruksområder for råvarene som kan forsvare transportkostnadene.

Illustrasjon: NHO

Noen av de kostnadsproblemene som jeg har pekt på i forhold til tilbudssida kan til en viss grad oppveies av at produktet er verdifullt, dvs. at betalingsviljen for produktet er høg eller egenskaper ved produktet er høgt verdsatt. Nye høgteknologiske produkt som f.eks. de Borregaard har gjort til en suksess de siste åra er eksempler på slike verdifulle produkt. I tillegg bruker Borregaard i stor grad rester fra trevirke som går inn i annen industriell produksjon til råvarer i disse «plussproduktene», dvs. trevirket allerede er på industrianlegget med null ekstra transportkostnader. Man reduserer også avfallskostnadene, gjennom mindre bortkjøring av tre som før ikke hadde annen bruksverdi.

La meg se nærmere på høgt verdsatte egenskaper. For å unngå en diskusjon om alternative fakta, gjør jeg derfor noe økonomer har gjort i generasjoner – jeg antar. Og det jeg antar er at trevirke med låg kvalitet enten kan brukes til heltrebygninger eller som erstatning for fossilt drivstoff. Vi skal nå se hvordan denne etterspørselen er følsom for hvilke antakelser vi gjør om utslippsreduksjonene ved ulik bruk av tre.

Når trevirke inngår i ei heltrebygning, bindes karbonet i treet for levetida av bygninga. I tillegg vil et bygning i heltre erstatte ei bygning i stål eller betong, to varer det krever mye energi å produsere. Hus i heltre framstår derfor som et meget klimavennlig alternativ. Med strengere klimakrav vil karbonbinding fra tre og redusert bruk av energikrevende byggematerialer bli en høgt verdsatt egenskap ved denne bruken av tre.

La oss nå se på tre som erstatning for fossilt drivstoff. Dette vil udiskutabelt føre til redusert uttak av fossilt brensel, men det er ikke like sikkert at dette fører til store reduksjoner i utslippene av klimagasser. Årsaken til det er at det trevirket som brukes til biobasert drivstoff forbrennes og dermed bidrar til utslipp av karbon i dag. Med tanke på at klimautfordringene i stor grad dreier seg om reduksjon av utslipp

på kort og mellomlang sikt fram mot 2050, framstår bruk av tre i bygninger som en langt bedre alternativ enn tre som biobrensel.

Det kan bli store forskjeller i utslippsprofil over tid avhengig av hvordan vi velger å prioritere. Fra en økonomisk synsvinkel er bioøkonomien derfor ikke noe nytt – det er tilbud og etterspørsel nok en gang. Bioøkonomien kommer – ikke fordi det blir tomt for olje, men fordi den representerer et bedre alternativ. Det blir litt som med steinalderen. Den tok ikke slutt fordi det ble mangel på stein, men fordi alternativene etter hvert ble så mye bedre.

Har ledelse noen betydning for virksomhetens resultater?

Nicolay Worren, førsteamanuensis ved Handelshøyskolen, drøfter betydningen av ledelse og HR, samt hvordan disse påvirker resultatene virksomheten oppnår. I tillegg beskriver Nicolay hvordan handelshøyskolene kan spille en viktig rolle for å sikre at virksomheter i samfunnet fungerer på best mulig måte.

Nicolay Worren
Førsteamanuensis
Handelshøyskolen, NMBU

Ledelse er et sentralt fagområde på de fleste handelshøyskole. I undervisningen bruker vi cases (situasjonsbeskrivelser) og trener studentene i å håndtere ulike utfordringer som ledere vil kunne stå overfor. Vi drøfter også hvordan en virksomhet kan implementere en «infrastruktur» for å *understøtte* effektiv ledelse – eksempelvis ved å ha systematiske prosesser for strategiutvikling, målstyring, prosjektgjennomføring, og medarbeiderutvikling.

Også i våre forskningsprosjekter er ledelse - direkte eller indirekte - en viktig faktor. Min kollega Silja Korhonen-Sande (førsteamanuensis) har tatt for seg hvordan ledelsens beslutninger om organisatorisk struktur, insentiver og kommunikasjon påvirker ansattes evne og vilje til å koordinere og samarbeide med hverandre. Arild Wæraas (professor) har vurdert hvordan ledelsens evne til å kommunisere med omverdenen påvirker omdømmet til virksomheten. Selv forsker jeg på hvordan ledere kan forbedre måten deres virksomheter er organisert på.

Likevel kan man spørre: Har ledelse egentlig noen betydning? Fra tid til annen blir det sådd tvil om betydningen av ledelse. Det er jo en rekke faktorer som kan påvirke de resultatene man oppnår i en virksomhet: Det kan være at man befinner seg i en bransje eller i et land hvor betingelsene er svært gunstige. Det kan være at man oppnår gode resultater fordi det ikke finnes gode konkurrenter i markedet. Det kan også være at man oppnår gode resultater fordi man har hatt flaks – og ikke fordi man er dyktig. Kanskje oppnår man resultater på tross av - og ikke på grunn av - måten virksomheten blir ledet på.

Dette spørsmålet har blitt diskutert helt siden de første handelshøyskolene ble etablert, men har i det siste vært gjenstand for fornyet interesse. En viktig grunn er at man har begynt å bruke systematiske metoder for å finne et svar.

Tradisjonelt var det psykologer som ledet an på dette forskningsområdet. Psykologer har blant annet studert hvilken lederstil som kreves i ulike situasjoner, hvordan lederens adferd påvirker de ansattes motivasjon, og har også forsøkt å identifisere personlighetstrekk som er forbundet med effektiv ledelse. Det som er nytt er at også samfunnsøkonomer har begynt å forske på ledelse. To av de ledende forskerne er Nicholas Bloom ved

Stanford-universitetet og John Van Reenen ved London School of Economics (LSE). Sammen har de gjort en rekke studier på området.

Som økonomer var deres utgangspunkt at vi trenger bedre forklaringer på forskjellene i produktivitet – både mellom land og mellom bedrifter innen et land. Som et eksempel har USA i flere tiår ligget høyt på de fleste målinger av produktivitet. Som en illustrasjon på dette tjener en vanlig produksjonsarbeider i USA i snitt like mye på 2 uker som en produksjonsarbeider i Tanzania tjener på ett år. Men vi vet også at forskjellene mellom bedrifter (til og med i samme bransje) er store: De mest produktive fabrikkene i USA har som eksempel fire ganger så høy produktivitet som de minst produktive. Forskjellen er fortsatt 2:1 når man korreterer for de meste åpenbare faktorene som kunne forklart denne differansen, nemlig ulikheter mht. råvarer og teknologi.

Dette gjorde at Bloom & Van Reesen stilte spørsmålet: Hva kan forklare produktivetsforskjellene? Etter flere års arbeid har de samlet inn data fra tusenvis av bedrifter, og har konkludert med at forskjellen skyldes *ulik HR-praksis og ulike ledelsesprosesser*. Metoden de har brukt er å intervjuere ledere om hvordan de løser ulike oppgaver. Som et eksempel omfattet deres siste studie 8000 ledere i produksjonsbedrifter i 20 land. Spørsmålene som ble stilt i undersøkelsen er knyttet til ledelses- og HR tiltak som det er bred enighet om at påvirker effektivitet og produktivitet. Noen eksempler:

- Hvordan sikrer dere at strategien blir omformet i mål for den enkelte ansatte?
- Hvilke indikatorer benytter dere for å følge opp implementeringen av strategien?
- På hvilket grunnlag blir ansatte i bedriften forfremmet?
- Hvordan går dere frem når det viser seg at en ansatt ikke når sine mål?
- Hvordan går dere frem for å identifisere rotårsaken til problemer?

Basert på svarene på slike spørsmål skårer de hver bedrift på en skala fra 1 til 5 for hvert spørsmål, som deretter legges sammen i en indeks. Det viste seg at selv i USA er det kun 15% av bedriftene som i skårer over 4 i snitt. I Brasil, Kina og India får 70% eller flere av alle bedriftene en skåre på 3 eller lavere (forskerne har også tatt for seg skoler og sykehus, hvor resultatene har vært enda mer nedslående).

Illustrasjon: Shutterstock

Noen eksempler: Det er svært vanlig å forfremme ansatte basert på ansiennitet, mens beste praksis - definert i denne undersøkelsen - er å forfremme basert på resultater og fremtidig potensial. Det er også vanlig å sette mål som er lett oppnåelige (eller omvendt, som er fullstendig uoppnåelige), mens beste praksis er å sette krevende, men oppnåelige mål. Det er ganske vanlig å ikke måle hvor effektivt man

arbeider, og å ikke gi noen form for tilbakemelding til ansatte om resultatene - mens beste praksis er å ha kontinuerlig måling av arbeidsprosesser koblet med hyppige tilbakemeldinger til ansatte om resultater.

Neste skritt var å se på sammenhengen med resultater. De fant at en 1 poengs økning i skåren var forbundet med 23% bedre produktivitet, 14% høyere børsverdi, samt 1,4% høyere årlig salgsvekst. De har også funnet noen andre interessante sammenhenger, slik som at bedrifter med høyere skåre eksporterer mer enn andre og er mer effektive med hensyn til energiforbruk (1 poeng høyere skåre tilsvarer 20% lavere energiforbruk). For pasienter ved sykehus fant de at en 1 poengs økning i skåren var korrelert med 7% lavere risiko før dødelighet innen 30 dager etter sykehusinnleggelse.

Forskerne la også inn et spørsmål hvor lederne ble bedt om å vurdere seg selv: «På en skala fra 1 til 10, hvordan vil du karakterisere ledelsen i din virksomhet?» Svarene på dette spørsmålet var ikke korrelert med skårene på deres indeks eller med produktivitet. Det kan altså synes som ledere selv har liten innsikt i hva som har betydning for resultatene.

Nå er dette kun korrelasjoner, som gjør at årsakskjeden kan gå begge veier (bedre HR-tiltak og ledelse kan gi bedre resultater, men bedre resultater kan også gjøre at en bedrift har råd til å implementere mer sofistikerte prosesser, eller å hyre bedre ledere).

Illustrasjon: InsideHR

Men det er også foretatt studier hvor man bruker en eksperimentell fremgangsmåte for å kunne skille årsak og virkning. Et eksempel er en studie blant produksjonsbedrifter i India. Her ble et konsulentfirma hyret inn for å implementere standard ledelsesprosesser, kvalitetssikring, og HR-tiltak i 20 bedrifter som hadde skåret lavt på undersøkelsen. Selv om de kun fikk 800 timers bistand, økte produktiviteten med 9% som følge av denne intervensjonen (det var ingen tilsvarende forbedring blant en gruppe fabrikker i en kontrollgruppe i studien).

Mens forskningen til Bloom & Van Reenen i hovedsak dreier seg om grunnleggende HR- og ledelsesprosesser, så er det også foretatt studier av hvordan ledere håndterer mer komplekse, strategiske spørsmål. Et eksempel er forskningen til Paul Nutt, som er professor ved Ohio State University, og som over en 30-årsperiode har kartlagt hvordan beslutninger i store virksomheter blir foretatt.

I en velkjent studie vurderte han 356 beslutninger foretatt av ledere i 53 virksomheter (offentlige og private). Dette var beslutninger knyttet til blant annet lansering av nye produkter, innkjøp av ny teknologi (f. eks. IT-systemer), og organisering av virksomheten. To år etter at beslutningen var tatt, fulgte han opp ved å undersøke om beslutningen var implementert eller ikke.

Han fant at halvparten av beslutningene ikke var vellykkede; i den forstand at de ikke hadde blitt implementert som forutsatt. Et eksempel på en mislykket beslutning var at ledelsen i en virksomhet hadde kjøpt inn et nytt IT-system, men ikke tatt det i bruk slik som hensikten var, da man foretok oppfølgingen etter 2 år.

Dette funnet er noe overraskende i og med at vi her snakker om store amerikanske virksomheter med betydelig intern kompetanse og kapasitet (blant deltakerne i studien var Toyota, General Motors, McDonald's, General Motors, og NASA).

Samtidig har Paul Nutt dokumentert at mislykkede beslutninger ikke skyldes eksterne forhold eller uflaks, men *dårlige beslutningsprosesser*. Det betyr også at relativt enkle grep kan føre til bedre utfall. Eksempelvis er det viktig å vurdere ulike valgmuligheter og å involvere relevante interessenter før man tar en beslutning. Paul Nutt hevder at det å benytte prinsipper for «beste praksis» for beslutningsprosesser øker sannsynligheten for å ta riktig beslutning med over 50%.

Men hva er det så som påvirker hvordan ledelse utøves, eller hvilke HR-tiltak som blir innført? Hva kan forklare at man *ikke* implementerer de mest effektive tiltakene – eller at man fortsetter med tiltak som ikke virker, eller kanskje også har negative konsekvenser?

Det er flere årsaker – slik som nasjonal kultur og den institusjonelle konteksten en virksomhet befinner seg i. Men det er åpenbart at *utdanning* også spiller en rolle. Forskere har vist at en av årsakene til at nivået er såpass lavt i land som Brasil, India og Kina er at bedriftsledere i disse landene har svak formell bakgrunn og i liten grad er kjent med hvordan ulike tiltak påvirker produktivitet og effektivitet.

Undersøkelser har vist at forskjeller mellom bedrifter, selv i vestlige land, i hvert fall delvis skyldes ferdigheter og kunnskaper hos ledelsen. Eksempelvis viste en undersøkelse i USA at ledere som har fullført en økonomiutdannelse på masternivå oppnådde 1 prosentpoeng høyere avkastning enn de som ikke hadde tilsvarende utdanning.

Som oppsummering så finnes det nå god dokumentasjon på at ledelse og HR har betydning for de resultatene som virksomheter oppnår.

For handelshøyskoler har disse funnene flere implikasjoner. For det første så viser de at det er mulig å bygge bro mellom ulike fagområder. Tradisjonelt står fagområder som ledelse og økonomi ganske langt i fra hverandre, både med hensyn til hvilke spørsmål man forsker på, og hvilke forskningsmetoder man benytter. Men i forskningen til Bloom & van Reenen ser vi at de kobles sammen ved at man ser på effekten av «myke faktorer» på finansielle resultater.

Vi som arbeider ved handelshøyskoler har åpenbart en viktig rolle å spille for å sikre at virksomheter i samfunnet fungerer best mulig. Vi må sikre at fremtidige ledere får et best mulig faglig grunnlag, selv om mye vil avhenge av hvilke utviklingsmuligheter våre studenter får senere, i sin yrkeskarriere. Vi bør også bidra til å utvikle og identifisere «beste praksis» og sikre at denne kunnskapen blir formidlet til ansatte og ledere i næringsliv og offentlig forvaltning.

Organisasjon og personale

Instituttstyret

Representanter:

Ragnar Øygard (leder)
Elin Kubberød (fast vitenskapelig)
Arild Angelsen (fast vitenskapelig)
Federico Cammelli (midlertidig vitenskapelig)
Lars Mørk (fast administrativ ansatt)
Bente Hagem (ekstern)
John Høsteland (ekstern)
Anne Aase-Mæland (student - hele året)
Andreas Reme Gunnestad (student - høsten)
Hans Kristian Hartvig (student - våren)

Vararepresentanter:

Ole Gjølberg (fast vitenskapelig)
Silja Korhonen-Sande (fast vitenskapelig)
Kevin Raj Kaushal (midlertidig vitenskapelig)
Lise Thoen (fast administrativ ansatt)
Mogens Lund (ekstern)
Tor Kristian Stevik (ekstern)
Imran Ahmad (student - høsten)
Ida Marie Barlaup Pedersen (student - våren)

Sekretær: Berit Pettersen

Styret har i 2016 behandlet hatt 5 møter og behandlet 44 saker.

Undervisningsutvalget (UU)

Representanter:

Ragnar Øygard (undervisningsleder)
Ole Gjølberg, programansvarlig M-ØA (våren 2016)
Glenn Kristiansen, programansvarlig M-ØA (høsten 2016)
Jens Bengtsson, programansvarlig B-ØA
Knut Einar Rosendahl, programansvarlig B-ECON
Ståle Navrud, programansvarlig M-ECON (vikariat for Ståle høsten 2016 –Eirik Romstad)
Elin Kubberød, programansvarlig M-EI
Ida Marie Barlaup Pedersen (student –våren/høsten)
Victoria Guryeva (student – våren)
Rikke Skårdal (student –høsten)
Haris Karovic (vara student – våren/høsten)
Zainab Asadi (vara student – våren/høsten)

Observatører med talerett:

Lars Mørk, studieveileder
Judith Marie Holter, studieveileder

Sekretær:

Kateryna Krutskykh, studieveileder

Undervisningsutvalget har i 2016 hatt 2 møter og behandlet 16 saker.

Forskerutdannings- og forskningsutvalg (FUFU)

Representanter:

Arild Angelsen (forskningsleder)
Frode Alfnes (fast vitenskapelig)
Frode Kjosavik (fast vitenskapelig)
Silja Korhonen-Sande (fast vitenskapelig)
Olvar Bergland (fast vitenskapelig)
Knut Einar Rosendahl (fast vitenskapelig)
Federico Cammelli (midlertidig vitenskapelig)
Viktorija Viciunaite (midlertidig vitenskapelig)
Martin Savland (student – våren)
Hans-Kristian Hartvig (student – høsten)

Sekretær:

Lise Thoen

FUFU har i 2016 hatt 3 møter og behandlet 36 saker.

Personale

Fast vitenskapelig personale:			
Etternavn	Fornavn	Stilling	Periode
Aarset	Bernt	F.aman.	
Alfnes	Frode	Professor	
Alstadsæter	Annette	Professor	Fra 01.01.
Angelsen	Arild	Professor	
Anjum	Rani Lill	Forsker	
Bengtsson	Jens	F.aman.	
Bergland	Olvar	F.aman.	
Brønn	Carl	F.aman.	
Christoffersen	Kolbjørn	F.aman.	
Eilertsen	David	Universitetslektor	38% fra 01.01.
Fosstenløyen	Siw	F.aman.	
Garcia	Roberto J.	F.aman.	
Gjølberg	Ole	Professor	
Guttormsen	Atle	Professor	
Haug	Espen G.	Professor	
Holden	Stein T.	Professor	
Jervell	Anne M.	Forsker	50% til 30.06.
Kjosavik	Frode	Professor	
Korhonen-Sande	Silja	F.aman.	
Kristiansen	Glenn	F.aman.	
Kubberød	Elin	F.aman.	
Kvilhaug	Terje	F.aman.	
Navrud	Ståle	Professor	
Rickertsen	Kyrre	Professor	
Romstad	Eirik	F.aman.	
Rosendahl	Knut Einar	Professor	
Rysstad	Sigurd	F.aman.	
Sanne	Nils	Universitetslektor	70-90%
Steen	Marie	F.aman.	
Westgaard	Sjur	Professor	50%
Wik	Mette	F.aman.	
Worren	Nicolay	F.aman.	
Wæraas	Arild	F.aman.	

Fast vitenskapelig personale:

Etternavn	Fornavn	Stilling	Periode
Øygard	Ragnar A.	Instituttleder	

Ansatte i bistillinger, emeritii og midlertidige:

Etternavn	Fornavn	Stilling	Periode
Bye	Torstein	Prof. II	
Gaudernack	Jonas	F.aman. II	
Leirfall	Anita	F.aman.	Til 15.08
Mumford	Stephen D.	Prof. II	
Pettersen	Ivar	F.aman. II	
Røkholt	Per Ove	Professor em.	
Serck-Hanssen	Camilla	Prof. II	
Vale	Per Halvor	F.aman. em.	

Postdoktor:

Etternavn	Fornavn	Stilling	Periode
Copeland	Samantha	PostDoc	
Hartimo	Mirja	PostDoc	
Jensen	Svenn	PostDoc	
Johansen	Åshild Auglænd	PostDoc	Fra 01.03.
Rocca	Elena	PostDoc	

Noen av Handelshøyskolens PhD studenter er ansatt som stipendiater ved NMBU (oppført som «stipendiat» i oversikten under). Andre er ansatt i andre institusjoner i Norge eller utlandet eller mottar stipend fra kvoteordningen (de er oppført som PhD student i oversikten).

PhD stipendiater og -studenter:

Etternavn	Fornavn	Stilling	Periode
Alem	Habtamu	PhD-student	
Andersen	Fredrik	PhD-student	
Araya	Girma Berhe	PhD-student	
Aurland-Bredesen	Kine Josefine	Stipendiat	Fra 01.08.
Bjørneby	Marie	Stipendiat	Fra 01.09.
Bloznelis	Daumantas	PhD-student	Til 30.6.
Buason	Arnar M.	Stipendiat	
Cammelli	Federico	Stipendiat	
Dahle	Dag Yngve	Stipendiat	Fra 01.08.

PhD stipendiater og -studenter:

Erdemir	Aytac	PhD-student	Fra 01.04.
Fretheim	Torun S.	Stipendiat	
Gebrehiwot	Desta B.	PhD-student	Fra 17.07.
Gebremichael	Muuz H.	PhD-student	
Gebretsadik	Kidanemariam A.	PhD-student	
Gorfu	Selam Aferwork	PhD-student	Fra 05.07.
Hailu	Amare T.	PhD-student	
Handberg	Øyvind N.	Stipendiat	
Henriksen	Tom Erik S.	Stipendiat	
Katengeza	Samson P.	PhD-student	
Kaushal	Kevin Raj	Stipendiat	
Kidane	Anbes Tenaye	PhD-student	
Ma	Lin	Stipendiat	
Md. Akhtarul	Alam	PhD-student	
Meresa	Abrha Megos	PhD-student	
Muktarbek Kyzy	Akylai	PhD-student	Fra 05.07.
Ngoma	Hambulo	PhD-student	Til 19.12.
Rubiano	Diana M. R.	Stipendiat	
Sabyrbekov	Rahat	PhD-student	
Senyonga	Livingstone	PhD-student	
Stensin	Andrej	Stipendiat	
Tesfay	Menasbo Gebru	PhD-student	
Tione	Sarah Ephrida	PhD-student	Fra 01.07.
Viciunaite	Viktorija	Stipendiat	
Westberg	Nina Bruvik	Stipendiat	Til 22.08.

Teknisk/Administrativt personale:

Etternavn	Fornavn	Stilling	Periode
Aasheim	Reidun	Førstekonsulent	
Fischer	Hanne Marie	Førstekonsulent	
Hansen	Rune Alexander	Konsulent	Fra 01.12.
Holter	Judith Marie	Rådgiver	Fra 01.04.
Krutskykh	Kateryna	Rådgiver	
Labugt	Inger-Lise	Seniorrådgiver	Til 31.03.
Mørk	Lars	Rådgiver	

Teknisk/Administrativt personale:

Pettersen	Berit	Økonomisjef	
Rudjord	Gunnstein	Førstekonsulent	50%
Sandersen	Silje	Læling	Fra 11.08.
Stabursvik	Anders	Konsulent	Til 17.11.
Thoen	Lise	Hovedvernombud/ Seniorrådgiver	
Thonghiang	Nicha	Lærling	Til 10.08.

Timelærere:

Etternavn	Fornavn	Emne
Andersen	Fredrik	PHI101
Enger	Karl Jakob	BUS 217
Gramstad	Are Rogde	ECN312
Grimsrud	Kristine	ECN 101
Heimdal	Anne Kari	BUS110
Loen	Roger	BUS 280
Løland	Tor Morten	AOS 240
Ma	Lin	ECN230
Merok	Eivind	ECN140
Mælum	Mina Norstrøm	BUS370
Mære	Sverre	BUS 112
Pedersen	Asbjørn O.	BUS 218
Roti	Torunn Drage	BUS110
Schwencke	Hans Robert	BUS 216
Thøgersen	Joachim	ECN 320 og ECN222
Wang	Bent Joar	BUS215
Wergeland	Ivar	INN 310

Vitenskapelige publikasjoner

Handelshøyskolen hadde til sammen 71 artikler i fagfellevurderte journaler, artikler i vitenskapelige antologier og vitenskapelige monografier som er registrert og godkjent i Norsk vitenskapsindeks for 2016. Noen er kommet i elektronisk utgave i 2016, og trykket utgave senere. Lenke til elektronisk utgave finnes på Handelshøyskolens hjemmeside. Forfattere med adresse ved Handelshøyskolen er markert med fet skrift.

Ainembabazi, J. H., **Angelsen, A.** (2016). Land inheritance and market transactions in Uganda. *Land Economics*, 92 (1): 28-56.

Alstadsæter, A., Jacob, M. (2016). Dividend Taxes and Income Shifting. *The Scandinavian Journal of Economics*, 118 (4): 693-717.

Alstadsæter, A., Jacob, M. (2016). Tax incentives and non-compliance: Evidence from Swedish micro data. *Public Finance Review*. DOI: 10.1177/1091142116673900.

Alstadsæter, A., Jacob, M. (2016). Who participates in tax avoidance? Evidence from Swedish microdata. *Applied Economics*. DOI: 10.1080/00036846.2016.1248285.

Alstadsæter, A., Jacob, M., Michaely, R. (2016). Do dividend taxes affect corporate investment? *Journal of Public Economics*. DOI: 10.1016/j.jpubeco.2015.05.001.

Andersen, F., Jonas Becker, A. (2016). Metaphysics within science: Against radical naturalism. *Metaphilosophy*, 47 (2): 159-180.

Angelsen, A. (2016). REDD+ as Result-based Aid: General Lessons and Bilateral Agreements of Norway. *Review of Development Economics*. DOI: 10.1111/rode.12271.

Anjum, R. L., Mumford, S. D. (2016). A Philosophical Argument Against Evidence Based Policy. *Journal of Evaluation In Clinical Practice*. DOI: 10.1111/jep.12578.

Anjum, R. L. (2016). Evidence Based or Person Centered: An ontological debate. *European Journal for Person Centered Healthcare*, 4 (2): 421-429.

Asioli, D., Almli, V.L. & Næs, T. (2016). Comparison of two different strategies for investigating individual differences among consumers in choice experiments. A case study based on Preferences for Iced Coffee in Norway. *Food Quality and Preference* 54 (December): 79-89.

Asioli, D., Canavari, M., Malaguti, L. & Mignani, C. (2016). Fruit Branding: Exploring Factors Affecting Adoption of the New Pear Cultivar 'Angelys' in Italian Large Retail. *International Journal of Fruit Science* 16 (3): 284-300.

Asioli, D., Næs, T., Øvrum, A. & Almli, V.L. (2016). Comparison of rating-based and choice-based conjoint analysis models. A case study based on preferences for iced coffee in Norway. *Food Quality and Preference*, 48 (Part A): 174-184.

Asioli, D., Varela, P., Hersleth, M., Almli, V.L., Olsen, N.V. & Næs, T. (2016). A discussion of recent methodologies for combining sensory and extrinsic product properties in consumer studies. *Food Quality and Preference*, 56 (Part B): 266-273.

Aune, F. R., Golombek, R., Moe, A., **Rosendahl, K. E.**, Le Tissier, H. H. (2016). Eksport av russisk gass til Europa. *Samfunnsøkonomen* (1): 10-19.

Barton, D.N., Andersen, T., **Bergland, O.**, Engebretsen, A., Moe, S.J., Orderud, G.I., Tominaga, K., Romstad, E. & Vogt, R.D. (2016). Eutropia: Integrated Valuation of Lake Eutrophication Abatement Decisions Using a Bayesian Belief Network. Pp 297-320 in: Neal, Z.P. (ed.). *The Routledge Handbook of Applied System Science*. Routledge.

Bloznelis, D. (2016). Salmon price volatility: A weight-class-specific multivariate approach. *Aquaculture Economics & Management*, 20 (1): 24-53.

Boncinelli, F., Gerini, F., Pagnotta, G., **Alfnes, F.** (2016). Warning labels on junk food: experimental evidence. *International Journal of Consumer Studies*, 41 (1): 46-53.

Borgen, S. O., **Aarset, B.** (2016). Participatory Innovation: Lessons from breeding cooperatives. *Agricultural Systems*, 145 (June): 99-105.

Borgen, S. O., **Aarset, B.** (2016). First the seed, next the smolt? *British Food Journal*, 118 (10): 2598-2612.

- Böhringer, C., **Rosendahl, K. E.**, Storrøsten, H. B. (2016). Smarte virkemidler mot karbonlekkasje. *Samfunnsøkonomen* 130 (2): 69-76.
- Chen, X., **Garcia, R. J.** (2016). Economic sanctions and trade diplomacy: Sanction-busting strategies, market distortion and efficacy of China's restrictions on Norwegian salmon imports. *China Information*, 30 (1): 29-57.
- Copeland, S. M.** (2016). Unexpected findings and promoting monocausal claims, a cautionary tale. *Journal of Evaluation In Clinical Practice*. DOI: 10.1111/jep.12584.
- Efroymsen, R. A., Kline, K. L., **Angelsen, A.**, Verburg, P. H., Dale, V. H., Langeveld, J. W. A., McBride, A. (2016). A causal analysis framework for land-use change and the potential role of bioenergy policy. *Land Use Policy*, 59 (December): 516-527.
- Finseraas, H., **Johnsen, Å. A.**, Kotsadam, A., Torsvik, G. (2016). Exposure to female colleagues breaks the glass ceiling— Evidence from a combined vignette and field experiment. *European Economic Review*, 90 (November): 363-374.
- Fischer, C., Greaker, M. & **Rosendahl, K.E.** (2016). Are Renewable Energy Subsidies in Need of Reform? Pp 255-272 in: Strand, J. (ed.). *The Economics and Political Economy of Energy Subsidies*. MIT Press.
- Fosstenløkken, S. M.** (2016). Systemic instruments for regional intervention in practice: The facilitation of an inventor-investor matchmaking process. *International Journal of Innovation and Regional Development*, 7 (1): 57-75.
- Fæhn, T., Hagem, C., Lindholt, L., Mæland, S., **Rosendahl, K. E.** (2016). Climate policies in a fossil fuel producing country. Demand versus supply side policies. *Energy Journal*, 38 (1): 77-102.
- Gelaye, M. T.**, Birner, R., Ilukor, J. (2016). Household-level preferences for mitigation of *Prosopis juliflora* invasion in the Afar region of Ethiopia: a contingent valuation. *Journal of Environmental Planning and Management*. DOI: 10.1080/09640568.2016.1152955.
- Gelaye, M. T.**, Damnyag, L., Anglaaere, L. C. N. (2016). The Ankasa Forest Conservation Area of Ghana: Ecosystem service values and on-site REDD + opportunity cost. *Forest Policy and Economics*, 73 (December) 168-176.
- Gelaye, M. T.**, Maertens, M., Deckers, J., Muys, B., Mathijs, E. (2016). Impact of membership in frankincense cooperative firms on rural income and poverty in Tigray, Northern Ethiopia. *Forest Policy and Economics* 62 (January): 95-108.
- Gerini, F., **Alfnes, F.**, Schjøll, A. (2016). Organic-and Animal Welfare-labelled Eggs: Competing for the Same Consumers? *Journal of Agricultural Economics*, 67 (2): 471-490.
- Gjølberg, O.** (2016). Norsk jordbruk og de internasjonale markedene. Pp 226-237 in: Hegrenes, A., Mittenzwei, K. & Prestegard, S.S. (eds.). *Norsk jordbrukspolitikk: handlingsrom i endring*. Fagbokforlaget.
- Grimsrud, K. M., **Rosendahl, K. E.**, Storrøsten, H. B., Tsygankova, M. (2016). Short run effects of bleaker prospects for oligopolistic producers of a non-renewable resource. *Energy Journal*, 37 (3): 293-314.
- Handberg, Ø. N.**, **Angelsen, A.** (2016). Pay little, get little; pay more, get a little more: A framed forest experiment in Tanzania. *Ecological Economics*. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2016.09.025.
- Hartimo, M.** (2016). Husserl on completeness, definitely. *Synthese*. DOI: 10.1007/s11229-016-1278-7.
- Haug, E. G.** (2016). Planck Quantization of Newton and Einstein Gravitation. *International Journal of Astronomy and Astrophysics International Journal of Astronomy and Astrophysics*, 6 (2): 206-217.
- Haug, E. G.** (2016). The gravitational constant and the Planck units. A simplification of the quantum realm. *Physics essays*, 29 (4): 558-561.
- Holden, S. T.**, **Bezu, S.** (2016). Preferences for land sales legalization and land values in Ethiopia. *Land Use Policy*, 52 (March): 410-421.
- Holden, S. T.**, **Ghebru, H.** (2016). Land tenure reforms, tenure security and food security in poor agrarian economies: Causal linkages and research gaps. *Global Food Security*, 10 (September): 21-28.
- Holden, S. T.**, **Ghebru, H.** (2016). Land rental market legal restrictions in Northern Ethiopia. *Land Use Policy*, 55 (September): 212-221.
- Holden, S. T.**, Quiggin, J. (2016). Climate risk and state-contingent technology adoption: shocks, drought tolerance and preferences. *European Review of Agricultural Economics*. DOI: 10.1093/erae/jbw016.

- Holden, S. T., Westberg, N. B.** (2016). Exploring technology use under climate risk and shocks through an experimental lens. *African Journal of Agricultural and Resource Economics*, 11 (1): 47-62.
- Johnsen, Å. A., Kvaløy, O.** (2016). Does strategic kindness crowd out prosocial behavior? *Journal of Economic Behavior and Organization*, 132 (December): 1-11.
- Korhonen-Sande, S., Sande, J. B.** (2016). Improving customer knowledge transfer in industrial firms: how does previous work experience influence the effect of reward systems? *The journal of business & industrial marketing*, 31 (2): 232-246.
- Larson, A.M., **Dokken, T.**, Duchelle, A.E., Atmadja, S.S., Resosudarmo, I.A.P., Cronkleton, P., Cromberg, M., Sunderlin, W.D., Awono, A. & Selaya, G. (2016). Gender Gaps in REDD+: Women's Participation is not Enough. Pp 68-88 in: Colfer, C., Basnett, B.S. & Elias, M. (eds.). *Gender and Forests: Climate Change, Tenure, Value Chains and Emerging Issues*. Routledge.
- Madsen, A. Ø., Storsveen, M., Klethagen, P., Stenheim, T.** (2016). The diffusion and popularity of Lean in Norway: An exploratory survey. *Cogent Business & Management*. DOI: 10.1080/23311975.2016.1258132.
- Mirza, F. M., **Bergland, O.**, Isma, K. (2016). Measuring the degree of competition in Pakistan's banking industry: An empirical analysis. *Applied Economics*, 48 (53): 5138-5151.
- Navrud, S.** (2016). Miljørapportering - fra utslippsregnskap til Økosystemtjenester og miljøkostnader? *Praktisk økonomi og finans*, 32 (2): 274-281.
- Navrud, S.** (2016). Miljøverdsetting - verdsettingsmetoder og verdioverføring. Pp 25-54 in: Hagen, K.P. & Volden, G.H. (eds.). *Investeringsprosjekter og miljøkonsekvenser: en antologi med bidrag fra 16 forskere*. *Concept rapport* nr. 48, NTNU, Trondheim: Ex ante akademisk forlag.
- Ngoma, H., Mulenga, B., Jayne, T. S.** (2016). Minimum tillage uptake and uptake intensity by smallholder farmers in Zambia. *African Journal of Agricultural and Resource Economics*, 11 (4): 249-262.
- Nybakk, E., Olsen, P.I. & **Pettersen, I.** (2016). Norsk matindustri: veier til framtidig forbedring av produktivitet og konkurransevne. Pp 179-204 in: Hegrenes, A., Mittenzwei, K. & Prestegard, S.S. (eds.). *Norsk jordbrukspolitikk: handlingsrom i endring*. Fagbokforlaget.
- Pettersen, I.** (2016). Markedsordninger og regulering i jordbruket. Pp 73-95 in: Hegrenes, A., Mittenzwei, K. & Prestegard, S.S. (eds.). *Norsk jordbrukspolitikk: handlingsrom i endring*. Fagbokforlaget.
- Rasmussen, C. C., Ladegård, G., **Korhonen-Sande, S.** (2016). Growth Intentions and Board Composition in High-Growth Firms. *Journal of small business management*. DOI: 10.1111/jsbm.12307.
- Rickertsen, K., Alfnes, F., Combris, P., Enderli, G., Issanchou, S., Shogren, J.** (2016). French Consumers' Attitudes and Preferences toward Wild and Farmed Fish. *Marine Resource Economics*, 32 (1): 59-81.
- Rocca, E.** (2016). Bridging the boundaries between scientists and clinicians— mechanistic hypotheses and patient stories in risk assessment of drugs. *Journal of Evaluation In Clinical Practice*. DOI: 10.1111/jep.12622.
- Rodriguez-Ortega, T., Bernues, A., **Alfnes, F.** (2016). Psychographic profile affects willingness to pay for ecosystem services provided by Mediterranean high nature value farmland. *Ecological Economics*, 128 (August): 232-245.
- Roselyne, A., **Alfnes, F.** (2016). Eliciting Consumer WTP for Food Characteristics in a Developing Context: Application of Four Valuation Methods in an African Market. *Journal of Agricultural Economics*, 68 (1): 123-142.
- Rosendahl, K.E.** (2016). Miljøgevinster av å subsidiere fornybar energiteknologi. Pp 147-159 in: Hagen, K.P. & Volden, G.H. (eds.). *Investeringsprosjekter og miljøkonsekvenser*. *Concept rapport* nr. 48, NTNU, Trondheim: Ex ante akademisk forlag.
- Rysstad, S.** (2016). Undervisningen i jordskiftefaget 1859–2015. Fra håndverksopplæring til profesjonsutdanning til opplæring i evidensbasert håndverksutøvelse. *Kart og Plan*, 76 (2): 144-158.
- Sandorf, E. D., Aanesen, M., **Navrud, S.** (2016). Valuing unfamiliar and complex environmental goods: A comparison of valuation workshops and internet panel surveys with videos. *Ecological Economics*, 129 (September): 50-61.

- Sataøen, H. L., **Wæraas, A.** (2016). Building a sector reputation: the strategic communication of national higher education. *International Journal of Strategic Communication*, 10 (3): 165-176.
- Skarederud, H., **Kubberød, E.** (2016). Merkevarebygging i en oppstartsfase. *Magma - Tidsskrift for økonomi og ledelse* 2016 (8): 50-58.
- Smith-Meyer, E., Gjølberg, O.** (2016). The Nordic futures market for power: finally mature and efficient? *Journal of Energy Markets*, 9 (4): 1-15.
- Strand, J., Carson, R. T., **Navrud, S.**, Ortiz-Bobea, A., Vincent, J. R. (2016). Using the Delphi method to value protection of the Amazon rainforest. *Ecological Economics*, 131 (January): 475-484.
- Tadesse, M., Alfnes, F., Erenstein, O., Holden, S. T.** (2016). Demand for a labor-based drought insurance scheme in Ethiopia: a stated choice experiment approach. *Agricultural Economics*. DOI: 10.1111/agec.12351.
- Tadesse, M., Holden, S. T., Øygard, R. A., McPeak, J.** (2016). Cattle sharing and rental contracts in an Agrarian economy: evidence from Ethiopia. *Agricultural Economics*, 47 (5): 479-492.
- Tjaaland, S.H., **Westgaard, S.**, Osmundsen, P. & Frydenberg, S. 2016. Oil and Gas Risk Factor Sensitivities for U.S. Energy Companies. *Journal of Energy and Development* 41 (1): 135-173.
- Vale, P. H.** (2016). Pengepolitikk etter finanskrisen. Evaluering av norsk pengepolitikk i årene 2011-2015. *Samfunnsøkonomen* (3): 8-17.
- Worren, N., Eger, T., Hærem, T.** (2016). Reconfigure: An organization design exercise. *Simulation & Gaming*, 47 (6): 851-865.
- Worren, N.** (2016). Functional analysis of organizational designs. *International Journal of Organizational Analysis*, 24 (5): 774-791.
- Wæraas, A., Nielsen, J. A.** (2016). Translation Theory "Translated": Three Perspectives on Translation in Organizational Research. *International journal of management reviews*, 18 (3): 236-270.
- Zheng, H., **Navrud, S.** & Shen, S. (2016). What Price for Ecosystem Services in China? Comparing Three Valuation Methods for Water Quality Improvement. Pp 176-198 in: Ordonez de Pablos, P. (ed.). *Managerial Strategies and Solutions for Business Success in Asia*. IGI Global.

Populærvitenskapelige artikler

Populærvitenskapelig artikkel

Borge, L.-E., Bye, B., Hoel, M. O., **Rosendahl, K. E.**
Oppfølging av grønn skattekommissjon.
Samfunnsøkonomen 2016 (5): 29-32

Vale, P. H.

To foregangsmenn fra Valebø. *Telemark historie*,
37: 138-146.

Kronikk

Alfnes, F., Dulsrud, A.

God jul med egne merkevarer. *Dagens næringsliv* (2016).

Alfnes, F., Dulsrud, A., Instedfjord, G.

Misnøye med matbutikkene. *Nationen* (2016).

Mittenzwei, K., **Romstad, E.**

Forspilte muligheter. *Dagens næringsliv* (2016).

Romstad, E., **Loen, R.**

Forsikring mot boligprisfall. *Dagens næringsliv*
(2016).

Solstad, E., **Pettersen, I. J.**

Mellomlederne er limet. *Dagavisen Nordlys*
(2016).

Populærvitenskapelig foredrag

Copeland, S. M.

Organizing for Unexpected Innovation. HH
Brown Bag Seminar: 2016-07-12.

Copeland, S. M.

Organizing for Unexpected Innovation:
Serendipity and Open Science. Lunchtime
seminar: 2016-12-14 - 2016-12-14.

Poster

Alem, H.

Source of productivity changes in the Norwegian
Grain producing Regions. 7th International
Conference on Agricultural Statistics: 2016-10-
26 - 2016-10-28.

Haug, E. G.

Unified Revolution of Indivisible Relativity: The
Return of Ancient Atomism to Modern Physics.
6th Panhellenic Symposium of Epicurean
Philosophy: 2016-02-06 - 2016-02-07.

Romstad, Eirik.

Bio-economic transitions - challenges and
opportunities for high wage economies.
Research and Innovation Pathways Towards a
Circular Bio-economy (NoRest): 2016-10-25 -
2016-10-26.

Programdeltagelse

Alfnes, F.

- Det er mer spennende å handle mat i svenske
butikker. *Aftenposten*: 2016-12-08.

Alfnes, F.

Advarer mot mer import. *Nationen*: 2016-09-05.

Alfnes, F.

Intervju om matmerking. NRK P1 Norgesglasset:
2016-04-15.

Alfnes, F.

Liten tro på rettferdig utslippsmerking.
Nationen: 2016-08-20.

Alfnes, F.

Noreg har halvparten så stort vareutval som
Sverige. *Nationen*: 2016-12-09.

Alfnes, F.

Noreg har halvparten så stort vareutval som
Sverige. *Avisa-Hordaland.no*: 2016-12-08.

Alfnes, F.

Norge har bare halvparten så stort vareutvalg
som Sverige. *e24.no*: 2016-12-08.

Alfnes, F.

Norge har halvparten så stort vareutvalg som
Sverige. *Klassekampen.no*: 2016-12-08.

Alfnes, F.

Norge har mindre vareutvalg. *Haugesund Avis*:
2016-12-09.

Alfnes, F.

Norska mataffärer har hälften så stort utbud
som de svenska. *DN.se*: 2016-12-08.

Alfnes, F.

Sverige banker Norge - har dobbelt så mange matvarer å velge mellom. NA24.no: 2016-12-08.

Alfnes, F.

SV-politiker advarer mot import fra land med mer utslipp. Nationen.no: 2016-09-05.

Angelsen, A., Bakken, L., Benjaminsen, T. A., Bjørnstad, Å., Eijsink, V., Einevoll, G., Eriksen, S., Frostegård, Å. H., Moe, S. R., Salbu, B., Svihus, B., Vatn, A.

Omorgansiering uten mål og mening. Kronikk i Klassekampen: 2016-05-11.

Navrud, S.

Ekspertene: Dette er konsekvensene for Norge om Trumf blir president. Filternyheter: 2016-09-05.

Romstad, E.

Burde vi ha forsikring mot boligprisfall? forskning.no: 2016-10-10.

Romstad, E.

Kalkulerer våre grønne valg. forskning.no: 2016-02-08.

Priser

Pris for beste PhD-avhandling

Filosof og CauseHealth Postdoktor ved Handelshøyskolen, Samantha Copeland, har vunnet en av to priser for beste avhandling fra Dalhousie-universitetet for sin doktoravhandling [*The Case of the Triggered Memory: Serendipitous Discovery and the Ethics of Clinical Research*](#).

Hun har også blitt valgt som deres kandidat til Canadian Association for Graduate Studies Distinguished Dissertation Award innen humaniora og samfunnsfag for 2016.

Foto: Håkon Sparre

Fikk overrakt Society's Silver Medal Award

Rani Lill Anjum, forsker ved Handelshøyskolen, ble tildelt Silver Medal of the Society Excellence in Person Centered Healthcare.

Prisen ble delt ut på konferansen som ble arrangert av European Society for Person Centered Healthcare at St George's Hospital, University of London, England, 28.- 30. september.

Foto: Håkon Sparre

Vant Graduate Students and Young Scholars' Case Study Competition

Paperet med tittelen "Does minimum tillage improve livelihood outcomes of smallholder farmers? A micro-econometric analysis from Zambia" til Hambulo Ngoma, doktorgradsstudent ved Handelshøyskolen, har vunnet Graduate Students and Young Scholars' Case Study Competition.

Foto: Privat

Vant Idékonkurransen

Audun Stranden, masterstudent i entreprenørskap og innovasjon ved Handelshøyskolen, gikk til topps i Idékonkurransen 2016. Audun ble tildelt prisen på hundre tusen kroner under Investordagen på Campus Ås 1. desember.

Idékonkurransen, som arrangeres av NMBU Technology Transfer Office, er en konkurranse for forskere, studenter og andre ansatte som har sitt arbeidssted på Veterinærinstituttet, NIBIO, NOFIMA og NMBU.

Foto: Privat

Beste masteroppgave ved Handelshøyskolen

Handelshøyskolens pris for beste masteroppgave i 2016 ble tildelt Kine Josefine Aurland-Bredesen, masterkandidat i samfunnsøkonomi, for oppgaven ["The Norwegian Electric Vehicle Policy and the Excess Burden of Taxation. Is the Norwegian electric vehicle policy economically efficient?"](#).

Opgaven tok for seg et svært aktuelt og sentralt tema i norsk miljøpolitikk ved å vurdere om størrelsen på dagens subsidier av el-biler i Norge er samfunnsøkonomisk optimalt, og hva de burde være om så ikke er tilfelle.

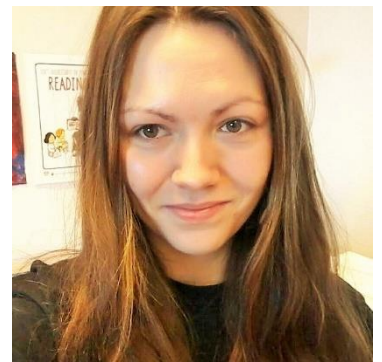

Foto: Privat

Doktorgrader

Igor Pipkin

Avhandling: «Essays om det russiske elektrisitets- og Kapasitetsmarked»

Hovedveileder: Ole Gjøølberg

Bi-veileder: Olvar Bergland

I løpet av det siste tiåret har den russiske kraftsektoren gjennomgått en fullstendig restrukturering. Dette har skapt et behov for analyser av hvordan sektoren utvikles og hvordan det nye strømmarkedet i Russland fungerer.

I doktoravhandlingen sin analyserer Igor Pipkin prisdannelse, markedsmakt og de viktigste regulatoriske hindringene for konkurranse i det russiske kraftmarkedet siden 2006.

Avhandlingen til Igor viser at det er nødvendig å oppgradere eksisterende overføringskapasitet og investere i ny kapasitet for å hindre for stor markedsmakt og for å bedre forsyningsikkerheten. Det bør innføres markedsprising på varmeproduksjon og brensel (kull og naturgass). Det må også legges til rette for forbrukerrespons på variasjon i priser og investeres i fleksibel teknologi på tilbuds- og/eller etterspørselssiden.

Daumantas Bloznelis

Avhandling: «Styring av kortsiktig prisusikkerhet i laksespotmarkedet»

Hovedveileder: Atle Guttormsen

Daumantas Bloznelis' doktoravhandling har som mål å finne løsninger som kan minske usikkerheten i laksemarkedet. Han har studert variasjoner i lakseprisene og etablert statistiske modeller som kan brukes til å forutsi disse variasjonene. Funnene viser at det er utfordrende å forutsi hvordan lakseprisen vil endre seg, og at til og med sofistikerte statistiske metoder ikke gir nøyaktige prediksjoner.

Han har videre foreslått strategier for å redusere usikkerheten. En god måte å motvirke lakseprissvingningene på er å investere i futureskontrakter. Dette vil bidra til å redusere usikkerhet omkring inntekter og utgifter betraktelig, men det krever høy nok likviditet i futuremarkedet.

Andre alternativer for å redusere usikkerheten er bruk av forwardkontrakter og å stole på vertikal integrasjon i laksemarkedet.

Nina Bruvik Westberg

Avhandling: «Fire empiriske essays om landbruk og human kapital i Afrika sør for Sahara»

Hovedveileder: Stein T. Holden

Bi-veileder: Knut Einar Rosendahl

I doktorgradsarbeidet sitt har Nina Bruvik Westberg undersøkt bruk og etterspørsel etter kunstgjødsel blant småbønder i det nordlige Etiopia. Westberg studerte hvordan risikoaversjon og nedbørsvariasjon kan forklare variasjon i kunstgjødselbruken. Ett funn i denne studien er at lite nedbør gjennom en sesong fører til mindre bruk av kunstgjødsel i den påfølgende sesongen. Liten bruk av kunstgjødsel ser ut til å henge sammen med både manglende likviditet og nedbørsforhold.

Westbergs undersøkelser indikerer et mer nyansert bilde hvor det ser ut til at jenter har større sannsynlighet for å begynne på skolen i tide enn gutter. Videre ser det ut til at brudeprisskikken fører til at det investeres mer i jenters utdanning fordi bedre utdanning gir høyere pris.

Hambulo Ngoma

Avhandling: «Konserveringslandbruk, levebrød og avskoging i Zambia»

Hovedveileder: Arild Angelsen

Redusert jordbearbeiding er den viktigste komponenten i konserveringslandbruk, og i doktoravhandlingen sin har Hambulo Ngoma studert hvilken effekt dyrkningsformen har på maisavlinger, levekår og avskoging i Zambia. Han ønsket å finne svar på om politiske tiltak for å øke omlegging til redusert jordbearbeiding virker, og om variasjon i tilslutning blant bønderne har sammenheng med variasjon i nedbørsmengde.

Funnene i avhandlingen tyder samlet sett på at omlegging til redusert jordbearbeiding ikke er utbredt blant småbønder i Zambia. Dyrkningsformen har potensiale til å øke maisavlingene på middels og lang sikt dersom planting skjer på rett tidspunkt i sesongen. Likevel er ikke dette nok til å forbedre småbøndernes velferd på kort sikt eller redusere ekspansjon av dyrket mark. Det er viktig med bedre lokal tilpasning av redusert jordbearbeiding og identifisering av faktorer som hindrer omlegging til dyrkningsformen.

Masteroppgaver

Det var 112 studenter som leverte sin masteroppgave ved instituttet i 2016.

Masterstudentene fordelte seg på programområdene slik: Økonomi og administrasjon (ØA): 80, Samfunnsøkonomi (ECON): 11, Utviklingsøkonomi (DNRE): 1, Entreprenørskap og innovasjon (EI): 19, Folkehelsevitenskap (M-FOL): 1.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Krogh, Larisa	M-ØA	Hvilke forutsetninger må være tilstede for å lykkes med Lean implementering i Seksjon Utredning, Vann- og avløpsetaten (VAV) i Oslo kommune?	Bengtsson, J. & Wæraas, A.
Pettersen, Berit	M-ØA	The impact of publication pressure on motivation and self-efficacy beliefs. Can leadership behavior affect this relationship?	Rysstad, S. & Ladegård, G.
Hagtvedt, Live	M-ECON	Uber - a Case Study of the Effects of Legalizing Ridesharing Platforms	Romstad, E.
Anker-Olsen, Simen	M-ØA	Prisen for å konkurrere. Hvordan pris settes mosjonsløp?	Guttormsen, A.
Skinneemoen, Thomas Johannessen	M-ØA	Fornøyde medarbeidere gir fornøyde gjester? Et studie av gjeste- og medarbeiderundersøkelsen i Comfort Hotels Norden	Wæraas, A.
Sarai, Sarbjit Singh	M-ØA	Lean Service	Kristiansen, G.
Luke, Daniel Gjerde	M-ØA	En studie av risiko og avkastning av ETF og ETN med OBX-indeksen som underliggende	Haug, E.
Avis, Christopher Haltvik	M-ØA	Studentarbeid i Danmark: Gir det også fordeler på lang sikt?	Øygard, R.
Varmo, Elin M.	M-EI	Medarbeiderdrevet innovasjon - Et lite stykke Norge	Fosstenløkken, S. & Sutherland Olsen, D.
Heien, Mona Helen	M-ØA	Are Monthly Electricity Price Are Differentials (EPADs) Efficient Hedging Instruments Against the Basis Risk in the Nordic Energy Market?	Bergland, O.
Furuseth, Olav & Muri, Petter	M-ØA	Dynamic Factor Portfolios in the Norwegian Stock Market	Westgaard, S. & Henriksen, T.E.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Skjoldal , Christian Chartcai	M-ØA	Risk and Sensitivity Analysis of U.S. Oil and Gas Company Stock Return - A Quantile Regression Approach	Westgaard, S.
Bjerkerud, Viel	M-ØA	Er SA-formen en egnet selskapsform for en virksomhet som EventyrSMAK?	Rysstad, S.
Østby, Knut H. Haug	M-ØA	Balansert målstyring i Forsvaret: En vaksine, en mote og et virus	Wæraas, A.
Kihle , Dina M.	M-ØA	Organisasjonsidentitet i bedrifters selvpresentasjoner: en studie av stillingsannonser fra 1950–2010	Wæraas, A.
Gabrielsen, Erling A. & Sørum, Jørgen	M-ØA	Effekten av sammen slåing på kommunenes internkontroll. Nye Sandefjord kommune som case	Gjølborg, O. & Gaudernack, J.
Talleivsen, Thomas A. & Søraa, Silje L.	M-ØA	Optimalisering av NMBUs internhusleiemodell. Optimization of NMBUs internal rent model	Bengtsson, J.
Ormåsen, Ann-Helen & Sjøvold, Cathrine E. Moe	M-ØA	Hvordan utvikler New Wave Profile alliansestyringskapabilitet for å håndtere samkonkurransforholdet ved felles merkevarebygging?	Korhonen-Sande, S.
Sørensen, Anders Hammeren	M-ØA	Commodity Markets: An Updated Study of the "Timed Momentum" Trading Strategy	Westgaard, S.
Jostad, Dag O.	M-ØA	Hvordan påvirker mikrofaktorer risikoen i råvarefutures?	Westgaard, S.
Sveen, Inger J. Helth	M-ØA	Økonomistyring i samvirkeorganisasjoner – en casestudie av et produsentsamvirke	Pettersen, I. J.
Chatsika, Linette	M-ECON	Adoption of Soil and Water Conservation Technologies among Smallholder Farmers in the Face of Climate Risks	Holden, S.
Rhodén, Anders & Ryghseter, Mads	M-ØA	Kvalitativ gjennomgang av systematisk hindringsanalyse i Veidekke Distrikt Østfold/Søndre Akershus	Bengtsson, J.
Frøberg Kjerstad, Svein H.	M-ØA	Driver oljeprisen maisprisen? En empirisk analyse av olje- og maispriser i perioden 1985 og 2015	Steen, M. & Gjølborg, O.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Holte, Christina Bråthen & Nøstdal, Camilla Takset	M-ØA	En studie av kostnadsnivået for ungdomsdeltakelse i organisert fotball i Oslo	Guttormsen, A.
Eliasson, Renate S. Holm	M-ØA	Påvirker prisvolatiliteten i det nordiske kraftmarkedet etterspørselen etter Electricity Price Area Differentials (EPADs)?	Bergland, O.
Kvilten, Kristoffer Borgen	M-ØA	Konfidensiell oppgave	Korhonen-Sande, S.
Guryeva, Victoria & Sathavisam, Madusha	M-ØA	Bruk av balansert målstyring i frivillige organisasjoner i Norge	Korhonen-Sande, S.
Røtvold, Lise	M-EI	Gründerrollen i et rolleteoretisk perspektiv – En kvalitativ studie av gründerrollens dynamikk	Kubberød, E.
Rabin, Jonathan & Gjein, Stian	M-ØA	Hedgingeffektivitet i valutamarkedet: Fleksibilitet eller linearitet?	Haug, E.
Hansen, Carina	M-ØA	Paving the way for the "green" revolution. Motives behind investing in Green Bonds	Brønn, C.
Lundheim, André & Høgblad, Morten Nergård	M-ØA	Lean: Kontinuerlige forbedringer i Apokjeden Distribusjon AS	Christoffersen, K.
Brynildsen, Vaida Petraityte	M-ECON	Norwegian policy contribution to the learning effect in the electric car industry	Rosendahl, K. E. & Martinsen, T.
Hoelsæter, Elisabeth	M-ØA	Lean ved Oslo universitetssykehus – et casestudie av ansattes erfaringer	Bengtsson, J. & Wæraas, A.
Haugland, Stian	M-ØA	The Weekend's Impact on Norwegian Government Bond Volatility	Haug, E.
Høistad, Frøydis & Katnosa Sandberg, Line	M-ØA	Hvordan kan målstyringssystemer styre balansegangen mellom utnyttende og utforskende innovasjon gjennom mellomleders initiativtaking? – En kvalitativ casestudie av Nortura Produksjon	Korhonen-Sande, S.
Alvik, Øyvind	M-ØA	Value-at-Risk forecasting with different quantile regression models	Westgaard, S.
Braatan, Veselina N.	M-ECON	The effect of guarantees of origin on the value of physical transmission rights: Switzerland and Italy	Bergland, O.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Morset Kassest, Siri & Lunaas, Oda S.	M-ØA	Konfidensiell oppgave	Worren, N.
Rygh, Magnus Skaare & Yarmoradi, Shafa	M-ØA	Påvirker valutakursendringer prising av norsk laks? "Pricing to market" i norsk eksport av fersk oppdrettslaks	Guttormsen, A. & Gjølborg, O.
Damlien, Ketil	M-EI	Gammel tradisjon, nye muligheter. På hvilken måte kan bruk av norsk malt i bryggeribransjen, påvirke omdømmet til Norsk øl?	Aarset, B.
Nevanlinna, Kai M. & Opstad, Jarle	M-ØA	Finnes det forskjeller i byggekostnader mellom husprodusenter i Norge, Sverige og Finland? Komparativ analyse av faktiske byggekostnader for å bygge ellers like boliger	Bengtsson, J. & Bredesen, I.
Lien, Karianne	M-ØA	Aktiv forvaltning eller skapindeksering?	Gjølborg, O. & Steen, M.
Haukebø, Oda S. & Heimstad, Kristiane	M-EI	"Verdiskaping gjennom forbrukerinvolvering". En casestudie i Q-Meieriene	Fosstenløyken, S.
Aurland-Bredesen, Kine J.	M-ØA	The Norwegian Electric Vehicle Policy and the Excess Burden of Taxation. Is the Norwegian electric vehicle policy economically efficient?	Romstad, E.
Opheim, Truls E.	M-EI	Det enkle er ofte det beste. Medarbeider - en kilde til Innovasjon? En analyse av Norsk bankbransje	Fosstenløyken, S. & Sutherland Olsen, D.
Wood, Iselin H.	M-EI	Hvorfor trepartssamarbeid? En casestudie av konsortiet Klima 2050. Perspektiver fra det offentlige, næringslivet og forsknings- og utdanningssektoren	Aarset, B.
Gorfu, Selam A.	M-ECON	The impact of Ethiopian Land Certification on land Conservation, Maintenance and Tree Planting	Holden, S.
Eidsvig, Anna H.	M-EI	Kompetanseutvikling, mestring og utvikling av ny arbeidspraksis i kunnskapsorganisasjoner. Et casestudie av opplæringsprogrammet til Norconsult	Kubberød, E.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Opedal, Håkon & Wiig, Jørgen A.	M-ØA	Påvirker prisen på fossile brensler elprisene i Norden og Sentral- Europa? En empirisk analyse av prissammenhengen mellom elkraft, fossile brensler og klimavoter i perioden 2007-2015	Gjølberg, O.
Haugland, Nichlas Auensen	M-ØA	Verdsettelse av Kid ASA	Kristiansen, G.
Hågenrud, Amund	M-ØA	Leveringskjeden for korn	Pettersen, I.
Nadeem, Mohammad U.	M-ØA	Effekten av handelsaktivitet på volatiliteten i råvarefutures	Westgaard, S.
Bragg, Joshua B.	M-DNRE	The spark that ignited the Industrial Revolution. An examination of the institutions surrounding the development of the steam engine in England and France	Rysstad, S.
Johansen, Mathias	M-EI	Fremtidsrettet innovasjon i offentlig sektor	Nybakk, E.
Sefic, Samira	M-ØA	Organisasjonsforpliktelse i en produksjonsbedrift	Wæraas, A.
Solsvik, Tonje M. & Østrem, Marthe	M-EI	Selvledelse i en entreprenøriell kontekst. En kvalitativ studie av selvledelse blant unge teknologientreprenører	Nybakk, E. & Rasmussen, C. C.
Storvoll, Kim R.	M-ØA	Analyse av punktlighetsdata i jernbanetrafikk: sammenhenger mellom avgangs- og ankomstforsinkelser for godstog	Christoffersen, K:
Veka, Håvard & Bergåker, Brage	M-EI	Entreprenøriell orientering og nettverk som en ressurs hos skogsmaskinentreprenørene i Norge	Nybakk, E.
Stene, Christoffer	M-ØA	A Football Management Simulator	Brønn, C.
Pokhrel, Kewal Raj	M-ECON	Consumer Willingness to Pay for Renewable Energy: A Meta Analysis	Navrud, S.
Aaserød, Eirik Skjæggestad	M-EI	Private Equity and the Future of Collaborative Economy	Lunnan, A. & Nybakk, E.
Pedersen, Ole A. Venger	M-ØA	Risikoanalyse av det norske valutamarkedet - distribusjon, likviditet og olje	Haug, E.
Dombu, Siri Voll	M-ECON	Konfidensiell oppgave	Pettersen, I. & Bergland, O.
Fu, Jennifer K. Yan	M-ECON	Driver oljeprisen kobberprisen? En empirisk analyse av sammenhengen mellom olje- og kobberpris i perioden 2002 - 2015	Gjølberg, O. & Steen, M.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Aakre, Silje	M-ØA	Er det en sammenheng mellom korrupsjon og organisasjonskultur? En kategorisering av korrupsjonssaker i Norge etter Deal og Kennedys kulturtyper	Rysstad, S. & Kvilhaug, T.
Rehman, Rashda & Fatlume, Vitija	M-ØA	Hva påvirker valg av kapitalstruktur i børsnoterte nordiske selskap?	Kristiansen, G.
Fagerbakke, Sara Lier	M-ECON	The Gains of Cooperation in a Fishery Duopoly - The Namibian and South African Deep Water Hake Fishery!	Rosendahl, K. E.
Sæther, Anette Landsverk	M-EI	Fra idé til marked - Barrierer for kommersialisering av velferdsteknologi til kommunen	Fosstenløyken, S.
Ingvarsson, Ingvar Freyr	M-ECON	Energy from Iceland: The Feasibility of Exporting Electricity from Iceland to the United Kingdom	Bergland, O. & Rosendahl, K. E.
Krøgenes, Peder Aarseth	M-ØA	Official Functionality. A Document Analysis of Official Value Use in Practice	Wæraas, A.
Tungesvik, Erlend	M-ØA	Effekter av bransje- og selskapsspesifikke faktorer på norske selskapers lønnsomhet	Kristiansen, G.
Gjermestad-Timraz, Siw I.	M-FOL	Betalingsvillighet for økt trafikksikkerhet: en betinget verdsetningsstudie av dødsrisikoreduksjon i trafikken	Navrud, S.
Fodstad, Bayram	M-EI	Mentorrollens utvikling i en læringskontekst - En casestudie av mentorordningen i høyere praksisbasert entreprenørskapsutdanning	Kubberød, E.
Øinæs, Thea Iversen & Hovind, Karl T.	M-ØA	Er det mulig å oppnå risikojustert meravkastning ved bruk av et utvalg tekniske indikatorer på Oslo Børs? En analyse av tekniske indikatorer på Oslo Børs i perioden 2005-2015	Kristiansen, G.
Nordahl, Martin & Shabani, Agim	M-ØA	Oljefutures: Gode prognoser på fremtidig spotpris? En empirisk analyse av prognoseevnen til oljefutures på fremtidig spotpris i perioden 2000-2016	Gjølberg, O. & Steen, M.
Srideva, Racsha	M-ØA	Hvordan reagerer markedet på ny informasjon?	Kristiansen, G.
Khan, Anisa	M-ØA	Balansert målstyring i kommunal sektor - En Casestudie av Sarpsborg kommune	Bengtsson, J. & Bredesen, I.

Navn	Studieprogram	Tittel	Veileder(e)
Rogndalen, Caroline & Songe, Håkon Solvang	M-ØA	Energiparadokset: En varig realitet?	Bergland, O.
Zaman, Shazana Koser	M-EI	Etablering av en næringsklynge - En casestudie av Papirbredden Innovasjon AS i Drammen	Aarseth, B. & Borgen, S. O.
Finstad, Mats S. & Thayaparanathan, Ganesha	M-ØA	Volatilitetsforskjeller mellom handletid og ikke-handletid ved Oslo Børs - En empirisk analyse for perioden 2002-2015	Haug, E.
Gossner, Tiril C.	M-EI	Bærekraftig verdiskapning gjennom lokal tekstilproduksjon	Fosstenløyken, S.
Alstad, Martin	M-ØA	Styringssystemets konfigurasjon: En kvalitativ studie av to idrettsorganisasjoner	Pettersen, I.
Kaloshi, Agron & Skjerve, Jonas	M-ØA	Kan smart beta ETF-er skape risikoustert meravkastning i det amerikanske aksjemarkedet?	Kristiansen, G.
Ervik, Christer	M-EI	Hvordan samhandler unge Gaseller med kunden i utviklingen av nye produkter og tjenester?	Kubberød, E. & Rasmussen, C. C.
Sørensen, Kristina Nybakken	M-ECON	Kostnadseffektiv og fornybar produksjon av elektrisitet? Er vindkraftprosjektet på Fosen samfunnsøkonomisk lønnsomt?	Bye, T.
Afzal, Hira	M-ØA	Effekten av økonomisk sosialhjelp på mottakerens arbeidssituasjon	Vale, P. H.
Malmstrøm, Lillian	M-ØA	Årsaker til turnoverintensjon i den kommunale barnevernstjenesten i Norge	Wæraas, A.
Løvaas, Ingrid Dahle	M-ØA	Fra bokføring til rådgivning? Utvikling i krav til regnskapsføreres kunnskaper, ferdigheter og holdninger fra 2005 til 2015	Korhonen-Sande, S.

Foto: Bente Geving

Undervisning

I løpet av 2016 ble det produsert 772,5 studiepoeng ved instituttet. Disse ble produsert i løpet av 95 kursene og 2 spesialpensum som ble tilbudt på de forskjellige studieretninger og fagprofiler. "Antall studenter" er antall som tok eksamen. Antall som faktisk følger emnet og består eksamen er vanligvis en del lavere.

Emnekode	Emnenavn	Studiepoeng	Antall studenter	Lærer
AOS120	Markedsføring	5	93	Alfnes, F
AOS130	Innføring i organisasjonsteori	5	158	Wæraas, A.
AOS230	Organisasjons- og ledelsespsykologi	5	195	Worren, N.
AOS233	Strategiske prosesser og beslutningstaking	10	22	Brønn, C.
AOS234	Studenter i ledelse - Spesialkurs for tillitsvalgte studenter	10	24	Rysstad, S. og P. O. Røkholt
AOS237	Foretaksstrategi	10	96	Korhonen-Sande, S.
AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	123	Løland, T. M.
AOS331	Ledelse og HRM	10	30	Wæraas, A.
AOS332	Dynamisk strategi	10	16	Brønn, C.
AOS333	Organisasjonsteori	5	17	Wæraas, A.
AOS335	Organisasjonsendringer	10	37	Aarset, B.
AOS340	Kvalitativ metode	5	130	Aarset, B.
BUS100	Grunnleggende bedriftsøkonomi	5	365	Alstadsæter, A.
BUS110	Eksternregnskap	10	89	Heimdal, A.K. og T.D.Roti
BUS112	Elektronisk regnskapsføring	5	39	Mære, S.
BUS133	Excel for økonomer	5	146	Christoffersen, K.
BUS160	Skatterett for økonomer	5	99	Eilertsen, D.
BUS200	Anvendt foretaksøkonomi	5	31	Sanne, S.
BUS210	Driftsregnskap og budsjettering	10	144	Bengtsson, J.
BUS215	Årsregnskap	10	43	Eilertsen, J.
BUS216	Årsregnskap- spesielle regnskapsemner	5	29	Schwencke, R.
BUS217	Regnskapsorganisering, regelverk og etikk	5	30	Enger, K. J.
BUS218	Offentlig regnskap og budsjettering	5	19	Pedersen, A.
BUS220	Finansiering og investering	10	155	Guttormsen, A.
BUS230	Operasjonsanalyse	10	77	Steen, M.
BUS240	Vareproduksjon og logistikk	10	48	Christoffersen, K.
BUS260	Skatte- og avgiftsrett	10	54	Eilertsen, D.
BUS271	Idé og forretningsutvikling	5	38	Kubberød, E.
BUS272	Lean Startup	5	7	Sanne, N.
BUS280	Privat- og næringsforsikringer	7,5	14	Loen, R.

Emnekode	Emnenavn	Studiepoeng	Antall studenter	Lærer
BUS305	Strategiutvikling	5	104	Korhonen-Sande, S.
BUS310	Strategiimplementering og prestasjonsmåling	5	29	Korhonen-Sande, S. og Holving, P. A.
BUS311	Miljøregnskap og miljøledelse	5	26	Navrud, S.
BUS313	Strategisk økonomistyring	10	69	Kristiansen, G.
BUS314	Virksomhetsstyring	5	33	Gaudernack, J.
BUS315	Corporate Finance and Valuation	10	78	Kristiansen, G.
BUS320	Empiriske analyser av finans- og varemarkeder II	7,5	8	Westgaard, S.
BUS321	Empiriske analyser av finans- og varemarkeder- teoridel	5	27	Westgaard, S.
BUS322	Investeringsanalyse og finansiell risikostyring	10	66	Gjølborg, O.
BUS323	Varemarkedsanalyse	10	28	Gjølborg, O./ Steen, M.
BUS324	Opsjoner, derivater og risikostyring	10	44	Haug, E.
BUS325	Obligasjoner, swapper og andre renteinstrumenter	10	32	Haug, E.
BUS331	Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker	10	1	Gjølborg, O./ Steen, M.
BUS332	Beslutningsanalyse	10	42	Bengtsson, J.
BUS340	Integrert logistikk	10	29	Christoffersen, K.
BUS370	Næringsutvikling og entreprenørskap	10	31	Norstrøm, M. M.
ECN100	Innføring i samfunnsøkonomi	5	20	Vale, P. H. m.fl.
ECN101	Samfunnsøkonomi for miljø og utvikling	10	58	Grimsrud, K.
ECN110	Innføring i mikroøkonomi	5	195	Wik, M./ Guttormsen, A.
ECN120	Innføring i makroøkonomi, del I	5	173	Romstad, E.
ECN122	Innføring i makroøkonomi, del II	5	109	Romstad, E.
ECN140	Økonomisk historie	5	36	Merok, E.
ECN170	Miljø- og ressursøkonomi	5	99	Navrud, S.
ECN201	Økonometri	10	26	Rickertsen, K.
ECN202	Innføring i økonometri	5	54	Frode, A.
ECN210	Mikroøkonomi II - Konsument, produsent, marked og velferd	10	121	Wik, M.
ECN211	Mikroøkonomi II - Institusjoner, spill og markedssvikt	10	92	Rosendahl, K. E.
ECN222	Makroøkonomi II	10	42	Thøgersen, J.
ECN230	Internasjonal økonomi	10	13	Garcia, R. J.
ECN260	Landbrukspolitikk	10	38	Rysstad, S.
ECN263	Matvaremarkeder og politikk	5	8	Pettersen, I.

Emnekode	Emnenavn	Studiepoeng	Antall studenter	Lærer
ECN270	Naturressursøkonomi	5	46	Rosendahl, K.E./ Navrud, S.
ECN271	Samfunnsøkonomisk prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder	10	38	Navrud, S.
ECN280	Energiøkonomi	10	51	Bye, T.
ECN301	Økonometrisk metode	10	35	Bergland, O.
ECN302	Matematikk for økonomer	5	46	Rickertsen, K.
ECN303	Statistiske metoder for politikkvirkninger	5	9	Holden, S. T.
ECN304	Adferds- og eksperimentell økonomi	10	19	Alfnes, F.
ECN305	Forskningsmetode i samfunnsøkonomi	5	24	Angelsen, A.
ECN311	Mikroøkonomi III	10	35	Rickertsen, K.
ECN312	Industri- og markedsstruktur	5	33	Bergland, O.
ECN320	Makroøkonomi III	10	34	Thøgersen, J.
ECN350	Utviklings- og naturressursøkonomi	10	8	Holden, S. T.
ECN352	Fattigdom	10	51	Angelsen, A.
ECN371	Miljøøkonomi	10	15	Romstad, E.
ECN372	Klimaøkonomi	10	28	Rosendahl, K. E.
ECN380	Energimarkeder og regulering	10	16	Bergland, O.
ECN410	Mikroøkonomisk teori	10	6	Bergland, O.
ECN450	Utviklingsøkonomi: Metoder og analyse	20	3	Holden, S. T.
INN200	Økonomistyring	10	30	Sanne, N.
INN210	Nyskaping	5	25	Kubberød, E.
INN220	Entreprenørskap i praksis	15	21	Kubberød, E.
INN310	Industrielle rettigheter	5	23	Wergeland, I./ Arnhoff, V.
INN330	Internship - Næringsliv og samfunn	20	3	Fosstenløyen, S./ Kubberød, E.
INN331	Entership	10	8	Kubberød, E.
INN410	Intellectual Property Rights (IPR) and Innovation	5	4	Wergeland, I.
PHI100	Examen philosophicum	10	516	Kvilhaug, T. /Leirfall, A.
PHI101	Examen philosophicum - seminarversjon	10	110	Kvilhaug, T. /Leirfall, A.
PHI102	Examen philosophicum - Engelsk versjon	10	76	Anjum, R. L.
PHI201	Biovitenskap, etikk og miljøfilosofi	5	26	Kjosavik, F.
PHI301	Bedriftens samfunnsansvar	5	34	Kvilhaug, T.
PHI302	Kausalitet og vitenskap	5	17	Anjum, R. L.
PHI401	Forskningsetikk og vitenskapsfilosofi I	5	81	Kvilhaug, T.
PHI402	Forskningsetikk og vitenskapsfilosofi II	10	11	Kvilhaug, T.

Emnekode	Emnenavn	Studiepoeng	Antall studenter	Lærer
PHI403	Kausalitet og vitenskap	10	2	Anjum, R. L.
SPE-M-EI	Spesialpensum	5	1	Lunnan, A.
SPE-M-ØA	Spesialpensum	5	1	Warner, W. S.
Total antall studiepoeng/antall studenter		772,5	5585	

Referee/redaktør for internasjonale vitenskapelige tidsskrift

Person:	Tidsskrift:
Aarset, B.	Aquaculture International Geographical Journal Innovation and Development Marine Policy Maritime Studies
Angelsen, A.	Land Use Policy Conservation Biology Forum for Development Studies Ecological Economics Journal of Forest Economics Resource and Energy Economics World Development Journal of Environmental Economics and Management Review of Development Economics Samfunnsøkonomen Forests
Anjum, R. L.	Ratio European Journal for Philosophy of Science Journal of Evaluation in Clinical Practice Australasian Journal of Philosophy Synthese
Copeland, S. M.	Proceedings of the Nova Scotian Institute of Science
Fosstenløyen, S.	Industry and Innovation Innovation: Organization & Management
Gjøølberg, O.	Journal of Banking and Finance Resources Policy Journal of Energy Markets Utilities Policy Pakistan Journal of Agricultural Sciences Journal of Commodity Markets
Henriksen, T. E. S.	Journal of Commodity Markets
Holden, S. T.	World Development American Journal of Agricultural Economics Journal of Development Studies Land Use Policy African Journal of Agricultural and Resource Economics
Jensen, S.	Scandinavian Journal of Economics Journal of the Association of Environmental and Resource Economists Ecological Economics
Kjosavik, F.	Archiv für Geschichte der Philosophie

Person:	Tidsskrift:
Kubberød, E.	Education + Training Small Business Economics
Leirfall, A.	Norsk Filosofisk Tidsskrift Kant Studies Online
Navrud, S.	Environmental and Resource Economics Journal of Environmental Economics and Management Land Economics Ecological Economics Journal of Choice Modelling Journal of Forest Economics Energy economics
Rickertsen, K.	Agricultural Economics European Review of Agricultural Economics Health Economics Nordic Journal of Health Economics
Romstad, E.	Environmental and Resource Economics Ecological Economics Land Use Policy EuroChoices European Review of Agricultural Economics
Rosendahl, K. E.	Journal of Public Economics The Energy Journal Resource and Energy Economics Nature Climate Change Scandinavian Journal of Economics Energy Economics Environmental and Resource Economics Resource and Energy Economics
Serck-Hanssen, C.	Archiv für Geschichte der Philosophie (de Gruyter)
Steen, M.	International Review of Financial Analysis Applied Financial Economics Journal of Commodity Markets Resources Policy Finance Research Letters Aquaculture Economics and management
Wæraas, A.	Higher Education Policy International Review of Administrative Sciences Journal of Public Administration Theory and Research Public Performance and Management Review Public Administration

Opponentoppdrag ved andre universiteter

Person:	Universitet:
Angelsen, A.	Universitas Autonoma Barcelona University of Helsinki Nancy University
Anjum, R. L.	Universitetet i Oslo
Leirfall, A.	Aalborg University
Lunnan, A.	Linneuniversitetet i Växjö Sveriges Lantbruksuniversitet Høgskolen i Lillehammer

ISBN: 978-82-575-1255-2

Foto omslag: Gisle Bjørneby

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Postboks 5003
NO-1432 Ås
67 23 00 00
www.nmbu.no

Handelshøyskolen, NMBU
Postboks 5003, 1432 Ås
67 23 11 00
www.nmbu.no/hh